

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Lenka Jamborová

Ochrana lidských práv v Africe a lokální organizace

Diplomová práce

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Ochrana lidských práv v Africe a lokální organizace“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 31. 8. 2011

Lenka Jamborová

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu své diplomové práce, panu Ref. jur. Martinu Faixovi, MJI, za metodickou a pedagogickou pomoc, odborné vedení a podnětné připomínky.

V Olomouci dne 31. 8. 2011

Lenka Jamborová

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	8
1. Vymezení základních pojmů ochrany lidských práv	10
1.1. Lidská práva a práva občanská, základní práva, svobody	10
1.2. Mezinárodní organizace univerzální, regionální a lokální	11
2. Obecně o mezinárodní ochraně lidských práv	13
2.1. Univerzální ochrana lidských práv	13
2.2. Regionální ochrana lidských práv	14
2.3. Subregionální ochrana lidských práv a lokální organizace	15
3. Specifika afrického kontinentu	16
3.1. Charakteristické znaky afrického právního systému a vlivy jiných systémů	16
3.2. Aktuální situace	17
4. Regionální ochrana: Africká unie, Africká charta a Africká komise	19
4.1. Africká unie	19
4.1.1. Historický kontext a vznik Africké unie	19
4.1.2. Význam a cíle Africké unie	20
4.2. Africká Charta lidských práv a práv národů	21
4.2.1. Právní úprava	22
4.2.2. Specifika a význam Africké charty	23
4.3. Africká komise pro lidská práva a práva národů	24
4.3.1. Vznik Africké komise	24
4.3.2. Právní úprava a pravomoci	24
4.3.3. Rozhodovací činnost Komise	25
5. Procesní aspekty regionální ochrany lidských práv v Africe: Africký soud pro lidská práva a práva národů, Africký soudní dvůr a nový <i>African Court of Justice and Human Rights</i>	27
5.1. Africký soud pro lidská práva a práva národů	27

5.1.1. Vznik soudu a právní úprava	27
5.1.2. Judikatura	28
5.2. Africká soudní dvůr	29
5.2.1. Právní úprava	30
5.3. Vztah obou soudů a nový sjednocený soud <i>The African Court of Justice and Human Rights</i>	30
6. Subregionální ochrana: lokální organizace, jejich charakteristika a význam pro ochranu lidských práv	32
6.1. ECOWAS – Hospodářské společenství západoafrických států	34
6.2. CEN-SAD – Společenství sahelu-saharských států	37
6.3. COMESA – Společný trh východní a jižní Afriky	38
6.4. EAC – Východoafrické společenství	40
6.5. ECCAS – Hospodářské společenství středoafriických států	44
6.6. IGAD – Mezivládní úřad pro rozvoj	45
6.7. SADC – Jihoafrické rozvojové společenství	47
6.8. AMU (UMA) – Unie arabského Maghrebu	51
6.9. WAEMU (UEMOA) - Západoafrická hospodářská a měnová unie	52
6.10. Liga arabských států	53
Závěr	55
Seznam použitých zdrojů	58
Primární zdroje	58
Sekundární zdroje	61
monografie	61
příspěvky ve sborníku	61
články v odborných časopisech	62
internetové zdroje	63
Abstrakt	66
Seznam klíčových slov	66

Abstract.....	66
List of the key words	66
Přílohy	67

Seznam použitých zkratek

ACJHR - The African Court of Justice and Human Rights

ASD – Africký soudní dvůr

AU – Africká unie

CEN-SAD - Společenství sahelo-saharských států

COMESA - Společný trh východní a jižní Afriky

EAC - Východoafrické společenství

ECCAS - Hospodářské společenství středoafriických států

ECOWAS – Hospodářské společenství západoafriických států

IGAD - Mezivládní úřad pro rozvoj

OAJ – Organizace africké jednoty

SADC - Jihoafrické rozvojové společenství

UMA (AMU) - Unie arabského maghrebu

WAEMU (UEMOA) - Západoafrická hospodářská a měnová unie

Úvod

Tématem této diplomové práce je „Ochrana lidských práv v Africe a lokální organizace“. Práce se tedy primárně zaměřuje na možnosti ochrany lidských práv na území Afriky v rámci lokálních organizací působících v určitých částech kontinentu. Z důvodu širšího kontextu a větší ucelenosti dané problematiky se diplomová práce zabývá také regionální ochranou lidských práv v Africe jako celku, tedy z hlediska orgánů působících na celém kontinentu. Při komplexním pohledu lépe vynikne role lokálních organizací v celém africkém systému ochrany lidských práv.

Cílem práce je především podat informace o možnostech ochrany lidských práv v dané oblasti, představení jednotlivých organizací, jejich orgánů, hmotněprávních a procesních prostředků ochrany lidských práv a dále zhodnotit rozhodovací praxi soudů a funkčnost a přínos jednotlivých organizací.

Práce se zaměřuje na aktuální problematiku ochrany lidských práv pouze v oblasti Afriky, a to jak na celém kontinentu, tak v jeho jednotlivých geografických oblastech dle členství států v jednotlivých organizacích.

Toto téma jsem si zvolila proto, že je v české právní literatuře málo diskutované a přesto velice zajímavé a aktuální. Afrika je zajímavým kontinentem s kulturou a právem tradičně velmi odlišným od Evropy, je však nyní velmi ovlivněna evropskou právní kulturou. Systém ochrany lidských práv se zde stále vyvíjí a do jeho vývoje je možno zasáhnout a pozitivně jej ovlivnit. Nabízí také mnoho paralel a srovnání s jinými systémy ochrany lidských práv a její prozkoumání může přinést nové podněty k zamyšlení.

V české literatuře nebyla tato problematika dosud uceleně zpracována, fragmentárně se jí věnuje pouze několik článků uveřejněných v odborných časopisech. Cizojazyčná literatura nabízí více zdrojů, zejména články v odborných časopisech, avšak ty nejsou běžně dostupné v českých knihovních fondech. Nejbohatší zdroj informací k této problematice tvoří cizojazyčné elektronické dokumenty a časopisy, webové stránky mezinárodních organizací a jiných institucí, kde jsou dostupné také primární prameny. Zde je nutno poznamenat, že funkčnost těchto webových stránek je poměrně nespolehlivá, neboť některé stránky nejsou funkční vůbec, jiné nejsou pravidelně aktualizovány.

Při zpracovávání zdrojů k tématu diplomové práce jsem použila metodu interpretace. V práci je užito také metody komparace, a to především při srovnávání jednotlivých organizací, orgánů a institutů. Dále jsem využila analýzy pro rozbor jednotlivých organizací a institucí a následně také metody indukce k zobecnění problematiky a vytvoření závěrů.

Práce je členěna dle obecnosti a dle geografického hlediska. První tři kapitoly se zabývají problematikou ochrany lidských práv v Africe obecně. První kapitola osvětluje důležité pojmy, druhá stručně pojednává o mezinárodní ochraně lidských práv obecně a třetí kapitola se věnuje specifickým rysům afrického kontinentu. Následující kapitoly se zabývají ochranou lidských práv na africkém kontinentu jako celku. Postupně se práce věnuje Africké Unii, Africké Chartě a Africké Komisi, v další kapitole pak soudním orgánům působících na celém kontinentu, tj. Africkému soudu pro lidská práva a práva národů, Africkému soudnímu dvoru a jejich sjednocování. Poslední částí práce je samotná analýza ochrany lidských práv v rámci lokálních organizací. Je rozdělena dle jednotlivých organizací, o nichž pojednává.

Na závěr jsou připojeny přílohy, které obsahují symboly organizací, seznamy jejich členských států a pro názornou představu také jejich grafické znázornění na mapě.

Na některých místech jsou uvedeny názvy dokumentů nebo organizací v anglické i francouzské verzi. Je tomu tak proto, že v anglicky psané odborné literatuře se vyskytují anglické pojmy, avšak některé organizace používají především francouzštinu. Znalost francouzských znění tak usnadní případné dohledávání dodatečných informací.

Jelikož jsem čerpala především ze zahraniční literatury, jedná se v celé práci téměř výhradně o autorský překlad.

System lidskoprávní ochrany v Africe je mladým systémem, který se nepochybně bude dále vyvíjet a proto by bylo vhodné mu věnovat pozornost výzkumu. V české literatuře dosud chybí ucelenější práce k této tematice. Proces rozvoje ochrany lidských práv v Africe je jistou paralelou k vývoji lidskoprávního systému evropského. Mohl by tak být podnětem k zamyšlení, srovnání a v jistých ohledech i inspirací pro evropský právní systém. Zpracování dané problematiky v této diplomové práci by proto mohlo být impulsem k jejímu hlubšímu výzkumu v české právní literatuře.

1. Vymezení základních pojmů ochrany lidských práv

Z důvodu nejasnosti a dvojznačnosti některých termínů použitých v této práci bude na místě definovat pojmy použité níže.

1.1. Lidská práva a práva občanská, základní práva, svobody

Právo, myšleno v tomto kontextu jako právo subjektivní, zaručuje jednotlivci určitou možnost (ne však povinnost) jednání. Má-li tedy subjekt zaručeno právo na určité jednání, má možnost legálně toto jednání uskutečnit (nebo také této možnosti nevyužít). Subjekt si také může vybrat obsah a formu svého jednání, jeho právo ale může být za daných podmínek omezeno zákonem. Právo je tedy garantovanou mírou možného chování oprávněného subjektu.¹

Svoboda je na rozdíl od práva určitým autonomním prostorem neboli soukromou sférou jedince, do níž nelze ze strany státu zasahovat. Může jít například o svobodu projevu, svobodu náboženského vyznání aj. Hranice mezi právy a svobodami je ale často velmi tenká a v různých dokumentech může dojít i k záměně pojmů. Jsou tak používána ustálená slovní spojení, která neodpovídají přesně definici práv či svobod.²

Abychom mohli dále analyzovat způsoby a instrumenty ochrany lidských práv, je nutno definovat pojem *lidská práva*. Jejich definice byla vytvořena přirozenoprávní školou, která chápala lidská práva jako přirozená, nezadatelná práva člověka, která plynou právě z jeho statusu lidské bytosti. Každý člověk má tedy tato práva automaticky už jen z toho důvodu, že je člověkem - rodí se s nimi a má je až do své smrti. K jejich nabytí není třeba jiného právního úkonu a veřejná moc v podobě státu či mezinárodního společenství je pouze deklaruje. Současně je zde povinnost všech států tento standard zajistit všem, tedy nejen svým občanům, ale i cizím státním příslušníkům a apatridům.³

Lidská práva je nutné odlišit od *práv občanských*, kterých člověk nenabývá automaticky už jen svým narozením, ale nabytím státního občanství, které samozřejmě může splývat s okamžikem narození. Tak tomu ale nemusí být vždy – za výjimečných okolností subjekt žádného občanství a tedy ani občanských práv nenabude. Tato práva totiž přiznává určitý stát pouze svým občanům, neboť jde zpravidla o práva politická, nebo některé výhody, jež plynou ze státoobčanského svazku (např. práva ze sociálního zabezpečení aj.).

¹ ZOUBEK, Vladimír. *Právověda a státověda, úvod do právního a státovědného myšlení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, str. 90.

Podrobněji také KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 2007. s. 193-197

² ZOUBEK. *Právověda a státověda...*, 2010, s. 90.

³ Tamtéž, str. 91.

Základním právem rozumíme „ústavou (kodexem lidských práv a svobod) deklarované a právním řádem zaručené právo či svobodu“.⁴

V této práci je používán pojem lidská práva, jde však o zkratku, neboť s lidskými právy jsou neodmyslitelně spjaty i svobody, které jsou chráněny se stejnou intenzitou jako práva. Pokud jsou v této práci zmíněna práva, platí výrok stejnou měrou i pro svobody. [ZOUBEK. 2010, s. 91]

1.2. Mezinárodní organizace univerzální, regionální a lokální

Mezinárodní organizací je „sdržení států, které vzniklo na základě mezinárodní smlouvy uzavřené nejméně třemi státy, má trvalou povahu, má své vlastní orgány, usiluje o dosažení cílů vytyčených členskými státy v zakládací listině a požívá některých atributů mezinárodněprávní subjektivity.“ [POTOČNÝ, ONDŘEJ. 2006, s. 276]

Jde o všeobecnou kategorii, jež se může dále dělit dle geografické působnosti na organizace univerzální (celosvětové), regionální a lokální (místní).

Univerzální organizace jsou takové organizace, které nejsou územně omezeny na určitý kontinent nebo oblast. Řadí se k nim zejména Organizace Spojených národů a další organizace s ní spojené.⁵

Je-li řeč o *regionálních organizacích*, používá literatura tohoto pojmu nejednotně, neboť z celosvětového měřítko jde o ochranu lidských práv v rámci jednoho kontinentu, v rámci kontinentu pak můžeme regionálními organizacemi mít na mysli jednotlivé místní organizace. Na jedné straně se „regionálními“ označují organizace africké, evropské, americké, aj., (tedy organizace s působností na celém kontinentu)⁶, ale také organizace s mnohem užším rozsahem působnosti. Hamulák ve svém článku⁷ použil výstižného termínu „*afro-univerzální*“, vyjadřující jak univerzálnost v rámci kontinentu, tak působnost omezenou právě na tento jeden kontinent. Sama Africká unie ale používá pojmu „*regional*“⁸, tj. regionální, pro místní organizace, např. ECOWAS.⁹

Lokálními (místními) organizacemi jsou organizace, které jsou z geografického hlediska zaměřeny ještě úžeji, než organizace regionální, lze pro ně použít i termínu

⁴ ZOUBEK. *Právověda a státověda*..., 2010, s. 91.

⁵ DAVID, Vladislav, SLADKÝ Pavel, ZBOŘIL, František. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. Praha: Leges., 2008. s. 199.

⁶ Jako regionální organizaci označuje Africkou unii i Sladký v učebnici mezinárodního práva veřejného: DAVID, SLADKÝ, ZBOŘIL. *Mezinárodní právo veřejné*..., 2008. s. 199.

⁷ HAMULÁK, Ondřej. Vytváření supranacionální justiční autority v Africe. *Jurisprudence*, 2009, roč. 18, č. 3, s. 3-11.

⁸ Regional economic communities, tzv. RECs, tedy regionální (lokální) hospodářská společenství.

⁹ *African Union : a United and Strong Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-18]. Dostupné na <<http://www.au.int/en/>>.

„subregionální“. Jsou to organizace působící na určité části afrického kontinentu (např. ECOWAS). Především v pojmosloví Africké unie a v cizí literatuře se ale nazývají „regionální“ (tzv. RECs, viz komentář k poznámce č. 9), protože působí v určitých regionech Afriky. V takovém případě se organizace rozlišují na africké (např. AU) a regionálními (např. ECOWAS).¹⁰

V této práci se přikláním k označení „regionální“ pro (kontinentální) africké organizace a „lokální“ či „subregionální“ pro organizace místní, sdružující pouze několik států dle geografického umístění. Toto označení dobře vystihuje charakter územního omezení členství v daném společenství, zvláště z pohledu celosvětového.

¹⁰ Pro podrobnější analýzu tohoto problému v pojmosloví viz MOLLER, Bjørn. *The Pros and Cons of Subsidiarity: The role of African regional and subregional organisations in ensuring peace and security in Africa*. Copenhagen: Danish Institute for International Studies, 2005. [online]. Dostupné na <<http://www.isn.ethz.ch/pubs/ph/details.cfm?lng=en&id=18629>>.

2. Obecně o mezinárodní ochraně lidských práv

Jsou-li subjektům zaručena určitá práva, je nutno také umožnit jim jejich výkon. V různých historických obdobích byla subjektům přiznávána i odpírána různá práva, ale ať už je míra přiznaných práv jakákoliv, není-li dostatečně zabezpečena ochrana těchto práv, ta pak nemohou být fakticky vykonávána a zůstávají pouze ve formální rovině. Proto je třeba lidská práva chránit a zabezpečit oprávněným subjektům jejich nerušený výkon.

2.1. Univerzální ochrana lidských práv

Ochrana lidských práv se v historii vyznačovala různou intenzitou, nejprve byla chráněna pouze subjektivní práva určitých jedinců. Zde ale nelze ještě hovořit o lidských právech v dnešním smyslu, neboť nepříslušela všem, nýbrž pouze privilegovaným subjektům. Stát byl naopak velmi silným suverénem, který měl výraznou, absolutní moc nad jednotlivci. Tato situace se začala měnit zejména díky Francouzské revoluci a Americké válce za nezávislost, neboť zde lidé bojovali také za svá subjektivní práva a byly zde hlášány ideje osobní svobody, svobody slova, vyznání atp. K systematictější ochraně lidských práv ale státy přistoupily až po druhé světové válce. Během ní došlo k porušování lidských práv v obrovském měřítku, které nemělo obdoby. Byla vytvořena Organizace spojených národů, která dospěla k názoru, že porušováním lidských práv může být ohrožen světový mír a bezpečnost, a proto je třeba chránit lidská práva a jejich dodržování na celém světě. Od této doby se OSN zaměřuje také na kodifikaci lidských práv a na kontrolu jejich dodržování.

K prvnímu mezinárodněprávnímu zakotvení ochrany lidských práv došlo roku 1945 v Chartě OSN¹¹, sice velmi obecně, byl to však první krok, který směřoval k ochraně lidských práv v celosvětovém měřítku. Ke konkrétnějšímu vymezení došlo v deklaracích Valného shromáždění a v mezinárodních úmluvách. Nejvýznamnějšími dokumenty jsou Všeobecná deklarace lidských práv (1948), Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. (oba 1966). Vypracovány byly i jiné dokumenty vzniklé na půdě OSN určené k ochraně jednotlivých kategorií práv.¹²

¹¹ Čl. 1(3) Charty OSN.

¹² Např. Deklarace o životním prostředí (1972, Stockholm), Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidy (Valné shromáždění OSN, 1948), Úmluva o otroctví (1926), Úmluva o politických právech žen (1953), Úmluva o státním občanství vdancích žen (1957), Úmluva o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství (1962), Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (1979), Úmluva o právech dítěte (1989), Deklarace OSN o právech osob náležejícím k národnostním, etnickým, náboženským a jazykovým menšinám (1992) aj.

Pro oblast Afriky, stejně jako pro ostatní státy světa platí, že jsou mezinárodními smlouvami vázány, pokud s nimi vyjádří souhlas (např. ratifikací) dle norem mezinárodního práva. Platí pro ně rovněž normy mimosmluvních pramenů mezinárodního práva za podmínek daných mezinárodním právem (např. vznikem obyčeje)¹³. Všechny Africké státy kromě Západní Sahary¹⁴ jsou členskými státy Organizace spojených národů, z čehož jim plynou práva a povinnosti vztahující se k tomuto právnímu statusu.¹⁵

Mimo univerzální ochrany však existuje také ochrana lidských práv na úrovni regionální a subregionální (lokální).

2.2. Regionální ochrana lidských práv

Regionální ochrana zahrnuje instrumenty právní ochrany lidských práv na úrovni jednotlivých kontinentů, do níž spadá v rámci evropského kontinentu například Rada Evropy a dokumenty Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod (1950), Evropská sociální charta (1961), také však ochrana v rámci Evropské unie, např. Charta základních práv EU.

V rámci Amerického kontinentu lze zmínit zejména Organizaci amerických států (OAS), Meziamerickou komisi pro lidská práva (*Inter-American Commission on Human Rights*) a Meziamerický soud pro lidská práva (*Inter-American Court of Human Rights*). Mezi významné dokumenty můžeme zařadit Chartu Organizace amerických států (*Charter of Organisation of American states*), Americkou deklaraci práv a povinností člověka (*American declaration on the rights and duties of man*) a Americkou úmluvu o lidských právech (*American Convention on Human Rights*).¹⁶

Na Asijském kontinentu jde hlavně o Asijský dialog pro spolupráci (Asia Cooperation Dialogue (ACD)), založený roku 2002, který má sjednocovat spolupráci při ochraně lidských práv na kontinentální úrovni.

V Africe je regionální ochrana zastoupena především Africkou unií, na jejíž půdě vznikla tzv. Africká charta jako katalog lidských práv, která mají být dodržována a chráněna na daném území. Kontrolní mechanismy mají být zabezpečeny především Africkým soudem

¹³ DAVID, SLADKÝ, ZBOŘIL. *Mezinárodní právo veřejné...*, 2008, s. 87-117.

Podrobněji tamtéž.

¹⁴ Západní Sahara je sporným územím, na něž si činí nárok Marocké království. Stát s oficiálním názvem Saharská arabská demokratická republika byl částečně uznán, avšak některé státy jeho samostatnost stále odmítají uznat. Stát nebyl tedy zatím přijat do Organizace spojených národů.

Mezinárodní soudní dvůr se k tomuto spornému území vyjádřil v posudku Západní Sahara z 16. října 1975, [online] dostupné na <<http://www.icj-cij.org/docket/files/61/6195.pdf>> (v anglickém i francouzském znění).

¹⁵ Nově vzniklý stát Jižní Súdán se již stal také členem OSN, k přistoupení došlo 14. 7. 2011

United nations [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. Member States of the United Nations. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/en/members/index.shtml>>.

¹⁶ DAVID, SLADKÝ, ZBOŘIL. *Mezinárodní právo veřejné...*, 2008, s. 87-117.

pro lidská práva, Africkým soudním dvorem, respektive nově vznikajícím soudem sjednoceným.¹⁷

2.3. Subregionální ochrana lidských práv a lokální organizace

Subregionální ochrana lidských práv zahrnuje především mezistátní úmluvy nižších geografických celků, než jsou jednotlivé světadíly. Může tedy jít o několik sousedních států, které uzavřely dohodu o ochraně lidských práv a vytvořily tak tzv. lokální organizace, které mají za úkol zabezpečit lidských právům patřičnou ochranu na daném území. Jelikož jsou si sousední státy většinou také velmi blízké kulturně, společensky a často i nábožensky, je snazší dosáhnout konsenzu právě na této lokální úrovni spíše než na úrovni regionální.

Na *kontinentu africkém* existuje řada lokálních organizací, které si mimo jiné kladou za cíl ochranu lidských práv. Jedná se zejména o lokální hospodářská společenství ECOWAS, CEN-SAD, COMESA, EAC, ECCAS, IGAD, SADC, UMA (AMU). Dále působí na africkém kontinentu také lokální organizace WAEMU (UEMOA) sdružující bývalé francouzské kolonie a Liga arabských států přesahující hranice Afriky a sdružující arabské státy napříč kontinenty. O jednotlivých organizacích, jejich činnosti a praktických dopadech na ochranu lidských práv je podrobněji pojednáno níže.¹⁸

¹⁷ MURRAY, Rachel. *Human Rights in Africa: From the OAU to the African Union*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. S. 2-22.

African Union : a United and Strong Africa [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. AU in a nutshell. Dostupné na <<http://www.au.int/en/about/nutshell>>.

Dále viz také MURRAY, Rachel. *Human Rights in Africa: From the OAU to the African Union*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. S. 2-22.

¹⁸ *African Union : a United and Strong Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-18]. Dostupné na <<http://www.au.int/en/>>.

3. Specifika afrického kontinentu

V evropské a americké kultuře má prosazování a ochrana lidských práv již svou tradici, byť tomu tak nebylo vždy. Africký kontinent má ale svá specifika a kulturní rozdíly, které mohou způsobovat, a do jisté míry také odůvodňovat, těžkosti s prosazováním lidských práv. Bude proto namístě zmínit se o těchto rysech, aby bylo možno lépe pochopit, jaké překážky či problémy zde vznikají při prosazování lidských práv a proč tomu tak je.

3.1. Charakteristické znaky afrického právního systému a vlivy jiných systémů

Především je třeba zdůraznit, že v africké právní kultuře je tradičně kladen velký důraz na *prospěch společnosti nebo skupiny*, a to i na úkor jednotlivce. Je tomu tak proto, že tradičními privilegovanými subjekty právních vztahů byly skupiny (kmeny či rody) a nikoliv jednotlivci sami. To se projevovalo i v běžných institutech jako vlastnictví nebo manželství – vlastníkem byl rod nebo jeho duch, ne jednotlivec, manželství bylo svazkem dvou rodů, ne jen samotných manželů. Tento specifický rys vnáší mnoho překážek právě do problematiky ochrany lidských práv, neboť ta, jak je chápe evropská kultura, jsou právě oprávněním konkrétních jednotlivců, kteří se mohou dovolat svého práva. V africkém právním systému je tomu zcela jinak právě proto, že se zde tradičně dávalo přednost prospěchu skupiny před prospěchem individuí. Tato tradice pramení ze zcela pragmatického důvodu, neboť prospěch skupiny byl důležitý pro její přežití v těžkých životních podmínkách.¹⁹

Dalším výrazným znakem africké kultury je *volnost úpravy vztahů mezi subjekty práva*. Stát, pokud existoval, upravoval vztahy mezi ním a subjekty. Vztahy subjektů navzájem však byly podřízeny partikulární úpravě mezi rody, tj. na vzájemných dohodách a kompromisech, do kterých se stát nevměšoval. Bylo tomu tak proto, že (na rozdíl od expanzivních a dynamicky se rozvíjejících států) zde nezasahovaly vztahy mezi subjekty nijak výrazně do fungování státu. Stejný jev lze pozorovat v historických právních systémech Číny a Japonska.²⁰

Dalším výrazným jevem afrického práva je jeho *neměnnost*. Africká tradice se těšila účtě a pokračovatelé rodu měli předat svým dědicům vše tak, jak jim to bylo svěřeno. Proto

¹⁹ DRGONEC, Ján. *Právne kultúry Ázie a Afriky*. 1. vydání. Bratislava:1991, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, s. 200-202.

²⁰ Podrobněji tamtéž, s. 196-198

docházelo jen velmi výjimečně ke změnám obyčejových norem nebo k jejich písemnému záznamu.²¹

Jmenovaná specifika se ovšem týkají pouze tradiční africké kultury, která se dodnes nejvíce udržela především v rovníkové Africe. Celý kontinent je však již výrazně ovlivněn právními systémy jiných kultur, a to zejména křesťanskou morálkou, islámským právem a po kolonizaci afrického území také evropským právním systémem. Díky tomu bylo přijato mnoho norem z těchto právních systémů a řada právních pravidel byla kodifikována. V mnoha oblastech se objevila *tzv. dvojkolejnost práva*, neboť např. pro kontakty s Evropou se použilo evropského práva, avšak africké právo dále přetrvávalo ve vztazích mezi Afričany.²²

Ve 20. století se i v Africe prosadila národně osvobozenecká hnutí a na území bývalých kolonií vznikaly nové samostatné státy. Tento fakt s sebou přinesl i recepci mnohých norem evropského práva, neboť africké státy přejímaly ideu státu tak, jak jej chápe evropský právní systém. Došlo tedy k unifikaci právního řádu na území daného státu, ustanovování soudů a soudců z povolání, přejímání evropských procesních pravidel a vytřížení přežitých obyčejových norem. V otázkách pozemkových ale v některých zemích stále přetrvává právo obyčejové.²³

3.2. Aktuální situace

Otázka platnosti obyčejového práva je v rámci kodifikací norem nyní vyřešena buď přímým kodifikováním obyčejových pravidel, nebo je obyčejovým normám přímo přiznán statut pramene práva. Problémy ale působí fakt, že na území jednoho státu se často normy výrazně liší. V některých státech se naopak systematicky ruší normy obyčejového práva.²⁴

Jednu z komplikací přijímání evropského práva ovšem tvoří také negativní názor na evropskou a americkou společnost. Ta nyní výrazně propaguje dodržování lidských práv, přestože dříve právě tato civilizace utlačovala některé mimoevropské národy. Toto může být chápáno jako nová forma pokusu o nadvládu, prostřednictvím právních a kulturních změn po vzoru Evropy, jak o tom ve své úvaze píše Maier.²⁵ Tvrdí, že lidská práva, tak jak je chápeme my, pocházejí především z křesťanské morálky a vývoje evropské společnosti, proto se nutně

²¹ DRGONEC. *Právne kultúry...1991*, s. 202

²² Tamtéž, s. 213-216

²³ Tamtéž, s. 216-219

²⁴ Podrobněji tamtéž, s. 219-224

²⁵ MAIER, Hans. *Lidská práva – nárok na obecnou platnost a kulturní diference*. In HANUŠ, Jiří (ed.). *Lidská práva – nárok na obecnou platnost a kulturní diference*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001, s. 23.

musí v některých aspektech lišit od pravidel, která by za „lidská“, nebo „přirozená“ označil příslušník jiné kulturní oblasti. Proto je nutné chápat rozdíly mezi kulturami a tomu přizpůsobit definici lidských práv tak, aby byla všeobecně přijatelná na celém světě.²⁶

Africký systém ochrany lidských práv zahrnuje mezinárodní ochranu, která plyne z členství afrických států v mezinárodních organizacích a z mezinárodních smluv. Zejména se jedná o členství téměř všech afrických států v Organizaci spojených národů²⁷. Ochrana lidských práv je tak zajištěna z hlediska mezinárodní ochrany (formálně) stejně, jako v jiných státech světa.

Tak, jak vznikají v jiných oblastech světa regionální organizace, i v Africe se vytvořil regionální systém ochrany lidských práv. Jde zejména o původní Organizaci africké jednoty, nyní přeměněnou na Africkou unii a v jejím rámci také Africký soudní dvůr. Ochranu lidských práv na regionální úrovni má zajišťovat také Africká komise pro lidská práva a práva národů a Africký soud pro lidská práva a práva národů, respektive sjednocený soud.

Na subregionální úrovni se zaměřují na ochranu lidských práv některé původně hospodářské lokální organizace, v rámci nichž je lidským právům zajištěna různá míra ochrany.

²⁶ Podrobněji o vývoji lidských práv MAIER. *Lidská práva...*, 2001, s. 8-25.

²⁷ Členem OSN není sporné území Západní Sahara (Saharská arabská demokratická republika), které není některými státy uznáváno jako samostatný stát. *BBC* [online]. c2011, 2011-16-11 [cit. 2011-08-29]. Western Sahara profile. Dostupné na <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14115273>>.

4. Regionální ochrana: Africká unie, Africká charta a Africká komise

Regionální ochrana lidských práv je zajišťována *Africkou unií* a také *Africkou komisí pro lidská práva a práva národů*, která vznikla ještě za působnosti Organizace africké jednoty - předchůdkyně AU. Za existence OAJ byl vytvořen významný dokument kodifikující lidská práva na Africkém kontinentu – *Africká Charta*. V této Chartě je ustavena i Africká komise. Ta je formálně nezávislým orgánem, který je však finančně závislým na členských státech Africké unie, z tohoto důvodu jsou oba orgány silně provázány. Ke Komisi se přiřadil postupem času také *Africký soud pro lidská práva a práva národů*, který měl přispět k vyšší míře ochrany lidských práv, neboť má silnější rozhodovací pravomoci, než samotná Komise. Později vznikl také druhý soudní orgán, a to *Africký soudní dvůr*, který je v současné době v procesu sjednocování s Africkým soudem.

4.1. Africká unie

Africká unie je regionální celoafrickou mezinárodní organizací, která sdružuje 54²⁸ afrických států, tedy všechny s výjimkou Maroka.²⁹ Vznikla z Organizace africké jednoty, která byla původní regionální organizací.

4.1.1. Historický kontext a vznik Africké unie

Předchůdkyně AU - Organizace africké jednoty - byla založena 25. května 1963 v Addis Abebě (Etiopie) především s cílem odstranit z afrického území poslední zbytky kolonialismu a zamezit apartheidu a genocidám. Dalším cílem bylo také posílit spolupráci mezi členskými státy i ostatními státy světa a poskytnout ochranu suverenity a územní celistvosti jednotlivých členských států. Tato organizace se stala mezinárodním fórem, kde mohly státy diskutovat a poté zaujmout jednotné mezinárodní stanovisko v otázkách afrických zájmů.³⁰ V 80. letech 20. století byly přijaty další dokumenty týkající se ekonomické spolupráce, ochrany lidských práv, životního prostředí a dalších oblastí. Za všechny

²⁸ Seznam členů viz v příloze 1.4

Posledním členem se stal 27. 7. 2011 nově vzniklý Jižní Súdán.

African Union: a United and Strong Africa [online]. 2011-07-27, <http://www.au.int/en/content/african-union-welcomes-south-sudan-54th-member-state-union> [cit. 2011-08-16]. African Union Welcomes South Sudan as the 54th Member State of the Union. Dostupné z WWW: <<http://www.au.int/en/content/african-union-welcomes-south-sudan-54th-member-state-union>>.

²⁹ Marocké království neuznalo samostatnost Saharské arabské demokratické republiky, kterou považuje za část svého území, Maroko proto není členem Africké Unie.

³⁰ Pro širší informace o vzniku, orgánech a činnosti OAJ: MURRAY, Rachel. *Human Rights in Africa: From the OAU to the African Union*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. S. 2-22.

jmenujme především Lagoský akční plán a finální akt, přijaté v roce 1980, které měly posílit a podpořit spolupráci afrických států, dále Africkou chartu práv člověka a národů a také smlouvu ustavující Africké hospodářské společenství (*African economic community*) přijatou v roce 1981 (v platnosti od roku 1994) s cílem postupně vytvořit společný africký trh. Vývoj africké spolupráce vedl až k iniciativě pro vytvoření Africké unie, která by sjednotila státy nejen v oblasti působnosti Organizace africké jednoty. Proto byla svolána mimořádná konference států v Syrte (Libye), kde zástupci států podepsali deklaraci o vytvoření AU.³¹

V roce 1999 tedy představitelé států přijali tzv. Syrskou deklaraci (9. 9. 1999) o vytvoření nové mezinárodní africké organizace. Ta měla napomoci rychlejšímu sjednocení a lepší spolupráci států afrického kontinentu tak, aby bylo možno zmírnit negativní dopady globalizace a řešit sociální, ekonomické, politické a etnické problémy na africkém kontinentu. Již v roce 2000 byl v Lomé (Togo) přijat Ustavující akt³² Africké Unie a o rok později na summitu v Lusace byl přijat také program ustanovení AU. V roce 2002 v Durbanu AU oficiálně zahájila svou činnost. Sídlo unie je v Addis-Abébě (Etiopie), oficiálními úředními jazyky jsou africké jazyky, arabština, angličtina, francouzština a portugalština.³³

Jednotlivé orgány Africké Unie jsou definovány v jejím zakládajícím aktu - jsou jimi Shromáždění hlav států, Výkonný výbor, Panafrický parlament, Soudní dvůr, Komise (tj. Sekretariát unie), Výbor stálých zástupců, Specializované odborné výbory, Hospodářská, sociální a kulturní rada, a finanční instituce, mezi něž dle článku 19 spadá Centrální africká banka, Africký peněžní fond a Africká investiční banka. Shromáždění má také pravomoc vytvářet další nové orgány.³⁴ Interpretaci zakládajícího aktu zajišťuje Soudní dvůr Africké unie.³⁵

4.1.2. Význam a cíle Africké unie

Snahou Africké unie je sjednotit africké státy a posílit jejich spolupráci a soudržnost. Hlavním cílem AU je zabezpečit mír, bezpečnost a stabilitu kontinentu, podporovat

³¹ *African Union : a United and Strong Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. AU in a nutshell. Dostupné na <<http://www.au.int/en/about/nutshell>>.

K tomu také MALÍŘ, Jan. Regionální systém ochrany lidských práv v Africe – 1. Část. *Právní rozhledy*, 2004, roč. 11, č. 16, s. 606-608.

³² Constitutive Act of the African Union [online]. Dostupné na <http://www.au.int/en/about/constitutive_act>.

V současnosti dostupný na webových stránkách AU pouze ve francouzské verzi.

³³ Čl. 25 Ustavujícího aktu AU

³⁴ *African Union : a United and Strong Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. AU in a nutshell. Dostupné na <<http://www.au.int/en/about/nutshell>>.

Podrobněji k jednotlivým orgánům a pravomocím: *African Union : a United and Strong Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-18]. Dostupné na <<http://www.au.int/en/>>.

A také čl. 5-22 Ustavujícího aktu AU

³⁵ Čl. 26 Ustavujícího aktu AU

demokratické zřízení států, zabezpečovat lidská práva a práva národů, zajistit územní suverenitu a celistvost členských států, spolupráci mezi státy navzájem i na celosvětové úrovni, sjednocovat politiku lokálních hospodářských organizací, dále mezinárodní spolupráce v oblasti zdraví, podpora výzkumu, vědy a techniky, atp.

Africká unie uznává řadu principů - rovnost afrických států, respektování hranic existujících v okamžiku dosažení nezávislosti, mírové urovnání sporů, zákaz použití síly mezi členy, princip nevměšování se do vnitřních záležitostí státu, ale také proti němu stojící možnost AU zasáhnout, pokud nastanou vážné okolnosti (zejména válečné zločiny, genocida nebo zločiny proti lidskosti). Dalšími principy jsou mírové soužití členských států, právo státu dát podnět k zásahu Unie na ochranu míru, prosazování rovnosti mezi muži a ženami, prosazování demokratických principů, ochrany lidských práv, právního státu a dobré správy, sociální spravedlnosti a vyváženého ekonomického vývoje, úcta k posvátnosti lidského života aj.³⁶

4.2. Africká Charta lidských práv a práv národů³⁷

V roce 1979 rozhodl nejvyšší orgán tehdejší OAJ na zasedání v Manrovii (Libérie) o tom, že je zapotřebí vytvořit africkou chartu práv člověka a národů, a zároveň také orgány, které by zajišťovaly dodržování a prosazování těchto práv. Finální text Africké charty byl schválen v červnu 1981 v Nairobi (Keňa). Africká charta má povahu závazného dokumentu a její porušení zakládá mezinárodní odpovědnost států za porušení mezinárodní úmluvy. Charta měla vstoupit v platnost v okamžiku ratifikace prostou většinou států OAJ, čehož bylo dosaženo již 21. října 1986. Zároveň charta zřizovala speciální orgán pro prosazování katalogových práv - Africkou komisi pro práva člověka a národů.³⁸

³⁶ *African Union : a United and Strong Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. Vision and Mission. Dostupné z WWW: <<http://au.int/en/about/vision>>.

Podrobněji také čl. 3-4 Zakládajícího aktu AU

³⁷ *Charte africaine des droits de l'homme et des peuples, African Charter of human and peoples' rights*. Překlad může znít: „Africká charta práv člověka a národů“ nebo „Africká charta lidských práv a práv národů“. V této práci je užitou obou překladů ve stejném významu.

Text Africké charty je dostupný na webových stránkách Africké komise:

African Charter on Human and Peoples' rights. [online]. Dostupné na <http://www.achpr.org/english/_info/charter_en.html>.

³⁸ MALÍŘ, Jan. Regionální systém ochrany lidských práv v Africe – 1. Část. *Právní rozhledy*, 2004, roč. 11, č. 16, s. 606.

4.2.1. Právní úprava

Africká charta vstoupila v platnost 21. října 1986 jako mezinárodní právně závazný dokument. Dodnes ji ratifikovalo 53 zemí AU.³⁹

Charta obsahuje preambuli a 68 článků rozdělených do částí. První část podává výčet lidských práv a povinností a dělí na dvě kapitoly. První kapitola ve svých dvaceti šesti článcích (čl. 1 – 26) vypočítává lidská práva, která mají být na území signatářských zemí chráněna. Jde zejména o práva, která nalezneme i v jiných mezinárodních deklaracích, tedy např. rovnost všech lidí, právo na svobodu, důstojnost, život a tělesnou integritu, zákaz diskriminace, právo na soudní ochranu, zákaz otroctví, obchodu s lidmi, mučení a krutého zacházení, právo na spravedlivý proces, svoboda myšlení aj.

Druhá kapitola první části je tvořena pouze třemi články (čl. 27 – 29), které pojednávají o povinnostech jednotlivců. Čl. 27 ukládá jednotlivci povinnosti vůči jeho rodině, společnosti, státu a jiným právně uznávaným společenstvím a mezinárodním společenstvím. Svá práva by proto měl jednatelce vykonávat s ohledem na práva jiných, morálku, kolektivní bezpečnost a veřejný zájem (odst. 2). Článek 28 zakotvuje respekt jednotlivce vůči ostatním bytostem bez diskriminace a také rozvíjení vzájemných vztahů a tolerance. Článek 29 vypočítává jednotlivé povinnosti, mezi něž patří respekt k rodině a zvláště rodičům, pomoc v případě potřeby, služby ve prospěch národa, zejména při zajištění bezpečnosti, nezávislosti a územní celistvosti, dále povinnost pracovat co nejlépe a platit daně, zachovávat a posilovat africké kulturní tradice, zachovávat toleranci a morální hodnoty.

Právě v tomto aspektu je Africká charta zcela výjimečná při porovnání s jinými mezinárodními deklaracemi lidských práv, neboť je jedinou listinou, která se nevěnuje pouze právům, ale také povinnostem.

Druhá část Africké charty s názvem „Opatření a záruky“ („*measures and safeguards*“) obsahuje ustanovení a zřízení Africké komise pro lidská práva a práva národů, o které je blíže pojednáno v další podkapitole.

Třetí část obsahuje obecná ustanovení, jež se týkají především organizačních záležitostí ohledně ratifikací Charty.

Mezi další dokumenty, které navazují na Africkou chartu, patří například Protokol k Africké chartě práv člověka a národů o právech a blahu dítěte⁴⁰, Protokol k Africké chartě

³⁹ *African Union* : List of countries which have signed, ratified/acceded to the African Charter on human and people's rights. [online]. 2011-01-27 [cit. 2011-08-19]. Dostupné na: <http://www.au.int/en/sites/default/files/93African_Charter_on_Human_and_Peoples_Rights.pdf>.

⁴⁰ Protokol byl přijat 11. června 1990, je platný od 29. listopadu 1999, dosud jej ratifikovalo 45 zemí AU.

práv člověka a národů o právech žen v Africe⁴¹, Africká charta mládeže⁴² a mnoho dalších dokumentů.⁴³

4.2.2. Specifika a význam Africké charty

Africká charta je v mnohém inspirována jinými mezinárodními katalogy práv, např. Všeobecnou deklarací lidských práv a základních svobod, Americkou úmluvou nebo Evropskou úmluvou. Tyto úmluvy však obsahují jen práva a svobody. Markantním rozdílem Africké charty oproti těmto dokumentům je tedy zahrnutí *povinností jednotlivce* do její právní úpravy.⁴⁴

Dalším specifikem africké úpravy, například oproti evropské, je neexistence obecných ustanovení o omezení lidských práv, tj. ustanovení o tom, kdy a za jakých podmínek je možno omezit práva daná jednotlivcům Africkou chartou. Tento problém byl vyřešen rozhodnutím Komise i jednotlivých států tak, že se využije ustanovení čl. 27 odst. 2 Charty⁴⁵, tedy povinností užívat práva a svobod s ohledem na práva druhých, kolektivní bezpečnost, morálku a veřejný zájem. Komise však také ve své rozhodovací praxi uznává nezrušitelná práva, která nesmí být zrušena za žádných okolností.⁴⁶

V některých ustanoveních Africké charty jsou obsaženy tzv. „*clawback clauses*“ neboli odnímající klauzule. Znamená to, že práva mohou být vykonávána na základě ustanovení pozitivního práva či veřejného pořádku. Příkladem je čl. 13 odst. 1, který zakotvuje právo na účast na řízení státu prostřednictvím voleb „*ve shodě s ustanoveními práva*“⁴⁷, nebo také právo vyjadřovat a rozšiřovat své názory v článku 9 odst. 2 Charty „*v mezích práva*“⁴⁸. Vznikla ovšem otázka, jaké právo by mohlo upravit tato subjektivní práva (či povinnosti) podobněji tak, aby mohla být vykonávána. Zpočátku se mělo za to, že je k tomu třeba práva vnitrostátního, avšak z rozhodovací činnosti Komise (stížnost 1/93)

⁴¹ Protokol byl přijat 11. června 2003 a vstoupil v platnost 25. listopadu 2005. Dosud jej ratifikovalo pouze 28 zemí AU

⁴² ACH mládeže byla přijata 2. července 2006, v platnost vstoupila 8. srpna 2009, prozatím byla ratifikována pouze 22 státy.

⁴³ Seznam právních dokumentů, plná znění a stav ratifikací je dostupný na webových stránkách AU: *African Union : a United and Strong Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-19]. OAU/AU Treaties, Conventions, Protocols & Charters. Dostupné na <<http://www.au.int/en/treaties>>.

K tomu také MALÍŘ. Regionální systém...– 1. Část, 2004, s. 609.

⁴⁴ MALÍŘ. Regionální systém...– 1. Část, 2004, s. 609.

⁴⁵ Čl. 27 odst. 2. „*The rights and freedoms of each individual shall be exercised with due regard to the rights of others, collective security, morality and common interest.*“

⁴⁶ MALÍŘ. Regionální systém...– 1. Část, 2004, s. 609.

Podrobněji také SERMET, Laurent. The absence of a derogation clause from the African Charter on Human and Peoples' Rights: a critical discussion. *Human Rights Law Review*, 2007, roč. 7, č. 1, s. 142 - 161.

⁴⁷ „*in accordance with the provisions of the law*“

⁴⁸ „*within the law*“

vyplývá, že jde o právo mezinárodní. Smluvní státy tedy nemohou omezit výkon práv více, než stanoví mezinárodní právo.⁴⁹

Zakotvení lidských práv v jednotném dokumentu, jakým je Africká charta, je významné, neboť tím jsou vymezena práva, která mají být na daném území dodržována a také chráněna institucemi k tomu určenými. Zároveň je Charta důležitá pro ochranu lidských práv na lokální úrovni, protože některé lokální organizace se ve svých ustavujících aktech odvolávají na ochranu lidských práv dle Africké charty.

Na úrovni hmotněprávní je regionální ochrana lidských práv v Africe upravena podrobně, jak dokazuje Africká charta a množství dodatkových protokolů a úmluv. Aby však mohla být tato práva nerušeně vykonávána, musí být zajištěn i mechanismus kontroly jejich dodržování a procesních možností prosazení těchto práv.⁵⁰

4.3. Africká komise pro lidská práva a práva národů

4.3.1. Vznik Africké komise

Africká komise byla zřízena přijetím Africké charty. Zřízení a pravomoci i procedura Komise jsou zakotveny v její druhé části. Tato část se dělí na čtyři kapitoly, první z nich pojednává o ustavení komise a její organizaci (čl. 30 – 44), druhá část o mandátu Komise (čl. 45), třetí kapitola upravuje procesní aspekty řízení před komisí (čl. 46 – 59) a čtvrtá kapitola definuje principy (čl. 60 – 63). Africká komise měla být zcela novým orgánem, který by dohlížel na dodržování rozsáhlého katalogu práv garantovaných Africkou chartou.

4.3.2. Právní úprava a pravomoci

Úkoly Komise jsou stanoveny článkem 45 Africké charty. Komise má tak za úkol prosazovat a podporovat lidská práva a práva národů, a to zejména tím, že bude podporovat vědu a výzkum, shromažďovat literaturu, pořádat semináře, šířit informace a podporovat lokální instituce zabývající se lidskými právy. V případě sporu má dát vládám doporučení k jeho řešení, formulovat principy a právní pravidla, které by vlády mohly zařadit do své legislativy a také spolupracovat s jinými mezinárodními institucemi. Dalším úkolem Komise je zajistit ochranu lidských práv dle podmínek daných Chartou (v rámci rozhodovací procedury popsané níže), vykládat ustanovení Charty na žádost členského státu, institucí AU

⁴⁹MALÍŘ. Regionální systém... – 1. Část, 2004, s. 609.

⁵⁰ Pro více informací viz: KEETHARUTH, Sheila S. Major African legal instruments . In BÖSL, Anton, DIESCHO, Joseph (eds): *Human Rights in Africa – Legal Perspectives on the Protection and Promotion of human rights in Africa*. Windhoek (Namibia), Macmillan Education Namibia, 2009, s. 166-177.

nebo institucí jí uznaných. Dalšími úkoly může být pověřena Shromážděním. Tímto způsobem byla Komise v roce 1988 pověřena novou funkcí, a to kontrolou pravidelných zpráv států o dodržování lidských práv a práv národů na jejich území. Komise pak může adresovat státu určitá doporučení, která by měl respektovat. Tento proces však nebyl příliš důsledně dodržován ze stran států, které neplnily své povinnosti zasílat komisi zprávu každé dva roky. Komise ale de facto nemá žádné donucovací prostředky, jimiž by státy přiměla tuto povinnost plnit.⁵¹

4.3.3. Rozhodovací činnost Komise

Ve třetí kapitole Charty (čl. 46 – 59) je popsána procedura před Africkou komisí. Pokud je některý stát přesvědčen, že jiný stát porušil práva garantovaná Chartou, může na to tento stát upozornit zaslaným sdělením, za současného zaslání písemné kopie předsedovi Africké Komise a předsedovi Komise AU⁵². Pokud se nařčený stát nevyjádří, nepodá vysvětlení situace, nebo věc mezi státy není do konce této lhůty jinak vyřešena, může žádající stát věc předložit Komisi. Komise se může zabývat pouze případy, které jí byly předloženy a pouze pokud byly vyčerpány všechny místní prostředky nápravy, není-li zřejmé, že by se dosažení nápravy nepřiměřeně protahovalo. Komise může žádat státy o informace a použít takové metody vyšetřování, jaké uzná za vhodné, zároveň se ale má snažit o přátelské vyřešení sporu. Dle článku 49 Charty může dotčený stát svou stížnost zaslat také přímo Komisi.

Článek 55 však dovoluje i „jiné stížnosti než mezistátní“⁵³ - do těchto stížností spadají také individuální stížnosti.⁵⁴ Charta také definuje řadu podmínek pro přípustnost jednotlivých stížností. V případě výrazného porušení lidských práv může Komise oznámit toto porušení Shromáždění hlav států, které by svým politickým vlivem a tlakem mohlo přimět stát k přijetí doporučení navrhovaných Komisí. Malíř⁵⁵ ve svém článku vyjadřuje názor, že tento postup se nezdá velmi efektivní, neboť často chybí politická vůle doporučení prosadit. Vyšetřování Komise a její zprávy a doporučení mají jen slabý efekt, protože nejsou závazná a není zde orgán, který by se účinně zasadil o jejich prosazení.

⁵¹ MALÍŘ, Jan. Regionální systém ochrany lidských práv v Africe – 2. Část. *Právní rozhledy*, 2004, roč. 11, č. 17, str. 636-638.

⁵² Původně generálnímu tajemníkovi OAJ

⁵³ „other than those of state parties“

⁵⁴ Zpočátku nebylo jasné, zda opravdu individuální stížnosti do této kategorie patří. Komise ale ve své rozhodovací činnosti potvrdila právo fyzických a právnických osob a také nevládních organizací podávat individuální stížnosti na základě čl. 55 Charty. K tomu viz stížnost č. 147/95 a 149/96 odst. 42. Citováno dle MALÍŘ. Regionální systém...– 2. Část, 2004, str. 637.

⁵⁵ MALÍŘ. Regionální systém...– 2. Část, 2004, str. 636-638.

Africká unie je bezpochyby významnou regionální organizací, zasazující se o ochranu lidských práv na africkém kontinentu. K naplnění tohoto cíle byla přijata jak Africká charta, tak i další právní dokumenty kodifikující lidská práva. Africká unie (resp. OAJ) se tak významným způsobem zasloužila o úpravu lidských práv na úrovni hmotného práva. K jejich ochraně byla zřízena Africká komise. Z textu Charty a z faktické nemožnosti efektivně prosadit plnění doporučení Komise ale vyplývá, že role tohoto orgánu jsou spíše podpůrná. Komise ale plní své nezastupitelné funkce především v informování, vzdělávání a výzkumu. Její role při prosazování lidských práv je však omezená. Tento fakt vedl zákonitě k nutnosti přijetí silnějšího instrumentu ochrany lidských práv na africkém kontinentu. Afrika se inspirovala evropským a mezinárodním systémem ochrany lidských práv a byl zaveden institut řízení o žalobě na porušení práv člověka a národů, vedené před novým orgánem – Africkým soudem.

5. Procesní aspekty regionální ochrany lidských práv v Africe: Africký soud pro lidská práva a práva národů, Africký soudní dvůr a nový *African Court of Justice and Human Rights*⁵⁶

Na Africkém kontinentu existují dva soudní orgány, které mají vykonávat rozhodovací činnost v oblasti lidských práv v regionálním měřítku. Jsou jimi *Africký soud pro práva člověka a národů* zřízený prvním protokolem k Africké chartě, a relativně nový *Soudní dvůr Africké Unie*. V posledních letech ale převládají snahy zamezit dualitě a sjednotit oba soudy v jediný soudní dvůr jak s obecnou pravomocí pro záležitosti AU, tak se specializací na lidská práva. V jednotlivých podkapitolách bude nejprve pojednáno o obou soudech a také o nově vznikajícím sjednoceném soudním orgánu.

5.1. Africký soud pro lidská práva a práva národů⁵⁷

Africký soud pro lidská práva a práva národů (dále jen „Africký soud“) je regionálním soudním orgánem, který byl zřízen za účelem ochrany práv obsažených v Africké chartě. Jako takový má doplňovat pravomoci Komise a posilovat ochranu lidských práv.

5.1.1. Vznik soudu a právní úprava

Africký soud byl zřízen Protokolem k Africké Chartě o zřízení Afrického soudu pro lidská práva a práva národů⁵⁸ přijatém 10. 6. 1998 v Ouagadougou (Burkina Faso) a vstoupil v platnost 21. května 2004. Dodnes jej ratifikovalo 25 zemí, čímž uznaly jeho pravomoci a podřídily se jeho jurisdikci.⁵⁹ Soud, který se skládá z jedenácti soudců volených

⁵⁶ Na tomto místě je použit originální anglický název pro nově vzniklý soud, jelikož zatím neexistuje oficiální český ekvivalent a zejména jelikož úsloví „Court of justice“ běžně překládané jako „soudní dvůr“ společně s dodatkem „and (of) human rights“ – „a lidských práv, pro lidská práva“ se v češtině těžko dá skloubit tak, aby plně nevyjadřoval na jednu stranu univerzálnost a na druhou stranu na v oblasti lidských práv specializovanost, a tím působí nemalé překladatelské potíže. Níže také ve zkratce ACJHR.

Originální název ve svém článku používá také HAMULÁK. Vytváření supranacionální..., 2009, roč. 18, č. 3, s. 7-9.

⁵⁷ *African Court on Human and Peoples' Rights, Cour Africaine des Droits de l'Homme et des Peuples*

⁵⁸ Protocol to the African Charter on Human And Peoples' Rights on the Establishment of an African Court on Human and Peoples' Rights [online]. Dostupné na <<http://www.african-court.org/en/court/about-the-court/institutional-background/>>.

⁵⁹ *African Union: List of countries which have signed, ratified/acceded to the Protocol to the African Charter on Human And Peoples' Rights on the Establishment of an African Court on Human and Peoples' Rights* . [online]. Dostupné na <<http://www.au.int/en/sites/default/files/992achpr.pdf>>.

Shromážděním hlav států Africké Unie, svou činnost zahájil v roce 2006 v Addis Abebě (Etiopie), své sídlo však později přemístil do města Arusha (Tanzanie).⁶⁰

Africký soud je pravomocný rozhodovat o sporech, které se týkají interpretace a aplikace Africké charty, Protokolu k ní, nebo jiných lidskoprávních dokumentů⁶¹. Může také interpretovat své vlastní rozsudky⁶², nebo je změnit ve světle nových důkazů⁶³. Má i pravomoc posudkovou, tj. může na žádost členského státu AU, orgánu AU nebo africké organizace uznané AU⁶⁴ vyjádřit svůj právní názor na určitou právní otázku⁶⁵. Soud má podporovat přátelské urovnání sporů, které projednává, a to v rámci ustanovení Africké Charty. Sám také rozhoduje o příslušnosti v případě pochybností.⁶⁶

5.1.2. Judikatura

Na svých zasedáních řešil Africký soud zpočátku organizační a rozpočtové otázky. Bylo také nutno přijmout pravidla fungování soudu, proto byl 1. července 2008 v Sharm El-Sheikh (Egypt) Shromážděním hlav států Africké unie přijat Protokol o Statutu Afrického soudního dvora⁶⁷ a Africký soud sám vydal pravidla⁶⁸ pro své fungování 20. července 2008.

Prvním a jediným sporem, který byl zatím projednáván tímto soudem, se stal případ *Michelot Yogogombaye v. Senegal*,⁶⁹ v němž Africký soud vydal rozsudek 15. prosince 2009. Žaloba proti státu Senegal se týkala bývalého presidenta Republiky Čad, Hisseina Habré, který je od roku 1990 politickým uprchlíkem v Senegal. Habré byl v roce 2000 podezřelý ze spolupachatelství zločinu proti lidskosti, válečných zločinů a mučení při výkonu své funkce hlavy státu, a to na základě tvrzení údajných čadských obětí zločinů. V roce 2006 byl Senegal zmocněn Africkou unií projednat tento případ. Yogogombaye tvrdil, že 23. července 2008 se usnesly obě komory senegalského parlamentu k přijetí zákona pozměňujícího senegalskou

⁶⁰ *African Court on Human and Peoples* [online]. c2011 [cit. 2011-08-19]. Institutional background. Dostupné na <<http://www.african-court.org/en/court/about-the-court/institutional-background/>>.

⁶¹ Čl. 3 odst. 1 Protokolu o zřízení Afrického Soudu

⁶² Čl. 28 odst. 4 Protokolu

⁶³ Čl. 28 odst. 3 Protokolu

⁶⁴ AU uznává tyto organizace: AMU, COMESA, CEN-SAD, EAS, ECCAS, ECOWAS, IGAD, SADC a dále pak ty organizace, jemuž Shromáždění hlav států Africké Unie udělí status pozorovatele při Africké Unii.

⁶⁵ Čl. 4 odst. 1 Protokolu

⁶⁶ Čl. 3 odst. 2 Protokolu

⁶⁷ Protocol on the statute of the African Court of Justice and Human Rights [online]. Dostupné na: <http://www.african-court.org/fileadmin/documents/Court/Statute%20ACJHR/ACJHR_Protocol.pdf>.

⁶⁸ *African Court on Human and Peoples' Rights* : Interim rules [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. Protocol on the statute of the african court of justice and human rights. Dostupné na <<http://www.african-court.org/fileadmin/documents/Court/Interim%20Rules%20of%20Court/Interim%20Rules%20of%20Court.pdf>>

⁶⁹ *African Court on Human and Peoples' Rights* : Michelot Yogogombaye v. The Republic of Senegal (1/2008) [online]. Dostupné na: <http://www.african-court.org/fileadmin/documents/Court/Latest_Judgments/English/JUDGMENT._MICHELOT_YOGOGOMBAYE_VS._REPUBLIC_OF_SENEGAL_1_.pdf>.

ústavu, a to výlučně k případu Hisseina Habré. V důsledku toho bylo povoleno zpětné použití trestních zákonů. Tím byl podle něj porušen princip zákazu retroaktivity trestního práva, jenž byl do této doby obsažen nejen v senegalské ústavě, ale je také v Africké chartě. Žalobce se domáhal rozhodnutí o tom, že Senegal porušil Africkou chartu a Úmluvu upravující zvláštní otázky problému uprchlictví v Africe z roku 1969 (v platnosti od r. 1974)⁷⁰ a také že Senegal porušil princip univerzální jurisdikce. Žalobce také žádal ustanovení speciální komise „unbutu“ v duchu afrického způsobu řešení sporů formou přátelského urovnání a reparací.

Senegal argumentoval tím, že Africký soud je pravomocný jedině v tom případě, že stát uznal jeho pravomoc. Jelikož ale stát neuznal pravomoc státu v žalobách podaných jednotlivci, není orgán příslušný k rozhodnutí v tomto sporu. Senegal se tedy domáhal se, aby soud potvrdil, že stát neučinil takové prohlášení, jímž by uznal pravomoc Afrického soudu v žalobách podaných jednotlivci a že je tedy žádost nepřípustná.

Článek 5 odst. 3⁷¹ dovoluje soudu přijmout i žaloby jednotlivců, ovšem pouze za podmínek článku 34 odst. 6⁷², který podmiňuje přijetí žádosti individuálních žádostí souhlasem každého státu.

Africký soud na základě prohlášení příslušných orgánů Africké unie zjistil, že Senegal skutečně takové prohlášení neučinil a rozhodl proto o nedostatku své příslušnosti.

Žádný další případ nebyl dosud před Africkým soudním dvorem projednáván.

5. 2. Africká soudní dvůr

Africký soudní dvůr jako hlavní soudní orgán AU byl ustanoven již v článku 18 Ustavujícího aktu AU s tím, že jeho status, pravomoci a složení bude upraveno protokolem. *Protokol o Soudním dvoru Africké unie*⁷³ byl přijat 11. července 2003 v Maputo (Mozambik). V platnost vstoupil 11. února 2009 a zatím jej ratifikovalo 16 států.⁷⁴ Nedlouho po tom, kdy Protokol vstoupil v platnost, byl však podepsán také protokol o sjednocení Afrického soudu a Soudu AU v jeden orgán.

⁷⁰ *Convention governing the specific aspects of refugee problems in Africa.*

⁷¹ „Soud může povolit jednotlivcům, tak jako nevládním organizacím, jimž byl udělen status pozorovatele u Komise, podat žádost přímo soudu, v souladu s článkem 34 odst. 6 Protokolu.“ – překlad autorky.

⁷² „Kdykoliv po ratifikaci Protokolu může stát učinit prohlášení, jímž přijme kompetenci soudu ohledně žádostí dle článku 5. Odst. 3. Soud nepřijme žádosti podle článku 5 odst. 3, pokud stát neučinil takové prohlášení“ – překlad autorky.

⁷³ Protocol of the Court of Justice of the African Union [online]. Dostupné na <http://www.au.int/en/sites/default/files/PROTOCOL_COURT_OF_JUSTICE_OF_THE_AFRICAN_UNION.pdf>.

⁷⁴ *African Union: List of countries which have signed, ratified/acceded to the Protocol of the Court of Justice of the African Union* [online]. 2011-01-27 [cit. 2011-08-19]. Dostupné na <http://www.au.int/en/sites/default/files/9991_Court_of_Justice.pdf>.

5.2.1. Právní úprava

Postavení a pravomoci ASD jsou zakotveny v Protokolu, které upravují organizační, personální a administrativní záležitosti. Skládá se z jedenácti soudců volených Shromážděním z kandidátů jednotlivých členských zemí, přičemž je dán počet soudců zastupujících každý region Afriky.

Pravomoc Soudního dvora je dána článkem 19 Protokolu. Ten stanoví, že ASD má pravomoc rozhodovat o sporech a žádostech, které jsou mu předloženy dle Ustavujícího aktu AU a Protokolu o statutu ASD a dále spory, jejichž předmětem je interpretace Ustavujícího aktu AU, interpretace, aplikace či platnost unijních smluv a všech navazujících právních instrumentů přijatých v rámci AU. Dále má pravomoc rozhodovat ve všech otázkách týkajících se mezinárodního práva, aktů, rozhodnutí, nařízení, směrnic orgánů Unie a také ve všech dalších otázkách, v nichž je dána kompetence Soudního dvora předchozím souhlasem mezi členskými státy nebo Africkou unií. Shromáždění rozšířit příslušnost Soudního dvora i ve věcech výše nejmenovaných. Článek 44 zakotvuje i posudkovou pravomoc, tedy možnost se vyjádřit na žádost Shromáždění, Parlamentu, Výkonné rady, Rady pro mír a bezpečnost, Hospodářské, kulturní a sociální rady, finančních institucí nebo jakýchkoliv jiných orgánů zmocněných Shromážděním.⁷⁵

5.3. Vztah obou soudů a nový sjednocený soud *The African Court of Justice and Human Rights*⁷⁶

Po vzniku obou regionálních soudů na africkém kontinentu vyvstaly otázky, jak řešit vztah mezi oběma orgány, a také pochybnosti o tom, zda není zbytečné a příliš nákladné mít v Africe dva soudy, jejichž kompetence by se částečně překrývaly⁷⁷, a to zejména z toho důvodu, že členská základna měla být u obou soudů zcela shodná. Bylo tedy nutno nějakým způsobem definovat vztah obou soudních orgánů nebo situaci jinak vyřešit. Původně převládaly spíše názory, které se přikláněly k existenci dvou samostatných soudů. Po rozsáhlých debatách se však orgány Africké unie i Africké komise přiklonily ke sjednocení obou soudů v jeden orgán. Protokol⁷⁸ o sloučení byl sepisován několikrát, až byla přijata Radou i Shromážděním v červenci 2008 v Sharm El-Sheikh (Egypt) jeho finální verze. Ta

⁷⁵ Čl. 19-44 Protokolu o ASD

⁷⁶ Viz poznámka č. 55

⁷⁷ Soud Africké Unie s obecnou působností pro záležitosti Unie (tedy i pro Africkou Chartu a jiné listiny, která byly vytvořeny v rámci OAJ a poté AU), a Africký soud se specializací na lidská práva a práva národů (tedy mimo jiné také na všechny lidskoprávní instrumenty AU a bývalé OAJ).

⁷⁸ Protocol on the Statute of the African Court of Justice and Human Rights [online]. Dostupné na <http://www.au.int/en/sites/default/files/PROTOCOL_STATUTE_AFRICAN_COURT_JUSTICE_AND_HUMAN_RIGHTS.pdf>.

zakotvuje spojení obou soudů v rovnocenném poměru (všeobecná a lidskoprávní sekce, každá zastoupena 8 soudci). Orgány zároveň vyzvaly státy k ratifikaci tohoto protokolu.

Dle zdrojů přístupných na webových stránkách Africké Unie prozatím protokol podepsalo 21 států, z nichž jej pouze tři ratifikovaly. (Libye 6. 5. 2009, Mali 13. 8. 2009 a Burkina Faso 26. 3. 2010)⁷⁹. Jestli budou soudy nakonec sjednoceny, je otázkou do budoucna. Bude záležet na vůli států, zda ratifikují výše zmíněný protokol a za jak dlouho.⁸⁰

Procesní zajištění ochrany lidských práv v Africe není na regionální úrovni v současné době spolehlivě zajištěno. Vzhledem faktu, že Africký soud nevydal jediný meritorní rozsudek, ASD zatím prakticky nefunguje a oba soudy se budou pravděpodobně sjednocovat v jeden soudní orgán, ani jeden z orgánů zatím fakticky neplní svou funkci. Africká komise tuto funkci nahradit nemůže, je se svou mimosoudní pravomocí pouze podpůrným nástrojem ochrany lidských práv. Nezbyvá než doufat v co nejrychlejší vyřešení situace při sjednocování obou soudů tak, aby mohl nový soudní orgán (ACJHR) plnit svůj úkol při ochraně lidských práv.

⁷⁹ *African Union* : List of countries which have signed, ratified/acceded to the Protocol on the Statute of the African Court of Justice and Human Rights [online]. 2010-01-27 [cit. 2011-08-19]. Dostupné na <http://www.au.int/en/sites/default/files/9999Protocol_on_Statute_of_the_African_Court_of_Justice_and_HR.pdf>.

⁸⁰ HAMULÁK. Vytváření supranacionální..., 2009, s. 3-11.

Podrobněji tamtéž, nebo také:

HANSUNGULE, Michhelo: African courts and the African Commission on Human and Peoples' Rights. In BÖSL, Anton, DIESCHO, Joseph (eds): *Human Rights in Africa – Legal Perspectives on the Protection and Promotion of human rights in Africa*. Windhoek (Namibia), Macmillan Education Namibia, 2009, s. 234 – 249.

6. Subregionální ochrana: lokální organizace, jejich charakteristika a význam pro ochranu lidských práv

Snahy vytvořit regionální organizace, které by na africkém kontinentu pomáhaly budovat jednotný trh, zlepšovaly ekonomickou spolupráci mezi státy a případně také přispívaly k ochraně lidských práv a spolupráci v dalších oblastech, se objevovaly již od 60. let. Z významných dokumentů lze mínit například Deklaraci z roku 1977, Deklaraci z Manrovie, tzv. „Lagoské právo“ z roku 1980 a Smlouvu z Abuje⁸¹, která založila Africké hospodářské společenství (AEC).⁸² Tuto smlouvu podepsalo 52 států AU, tedy všechny kromě Eritrey. K ratifikaci došlo celkem ve 49 státech, neboť Džibuti, Madagaskar a Somálsko dosud smlouvu neratifikovaly⁸³. AEC má mezi jinými za úkol prosazovat spolupráci mezi státy a ekonomický, sociální a kulturní rozvoj, zabezpečovat ekonomickou stabilitu a zvyšovat životní úroveň národů. Smlouva o založení AEC také výslovně ukládá povinnost smluvních stran (tj. států) uznávat různé principy, mimo jiné také „uznání, podporu a ochranu lidských práv a práv národů ve shodě s ustanoveními Africké charty lidských práv a práv národů“⁸⁴ [čl. 3 pís. g Smlouvy zakládající AEC]

Na africkém kontinentu existuje řada různých místních organizací sdružujících státy, a to především za účely hospodářské spolupráce. Některé z nich byly uznány Africkou unií⁸⁵ a mají z tohoto důvodu určitá práva, např. za určitých podmínek možnost podávat žádosti k soudním orgánům Africké unie apod. Mezi tyto organizace, zvané také RECs (*Regional Economic Communities*⁸⁶), tedy místní hospodářská sdružení: ECOWAS, CEN-SAD, COMESA, EAC, ECCAS, SADC, IGAD a AMU.

Významná role těchto regionálních organizací spočívá v tom, že řada z nich přijala zásadu ochrany lidských práv do jejich ustavujících dokumentů. Důvodem pro tuto skutečnost

⁸¹ Treaty Establishing the African Economic Community [online]. Dostupné na <http://www.au.int/en/sites/default/files/TREATY_ESTABLISHING_THE_AFRICAN_ECONOMIC_COMMUNITY.pdf>.

⁸² RUPPEL, Oliver C. Regional economic communities and human rights in East and southern Africa. In: BÖSL, Anton, DIESCHO, Joseph (eds): *Human Rights in Africa – Legal Perspectives on the Protection and Promotion of human rights in Africa*. Windhoek (Namibia), Macmillan Education Namibia, 2009, s. 275

⁸³ *African Union* : List of countries which have signed, ratified/acceded to the Treaty Establishing the African Economic Community [online]. 2010-01-27 [cit. 2011-08-19]. Dostupné na <http://www.au.int/en/sites/default/files/98Treaty_Establishing_the_AEC.pdf>.

⁸⁴ Překlad autorky

⁸⁵ K tomuto uznání došlo na sedmém pravidelném shromáždění AU, které proběhlo 1. - 2. července 2006 v Banjulu (Gambie) [online]. Dostupné na <http://www.au.int/en/sites/default/files/ASSEMBLY_FR_01_JULY_03_JULY_2006_AUC_SEVENTH_ORDINARY_SESSION_DECISIONS_DECLARATIONS.pdf>.

⁸⁶ Jde-li o francouzské texty, které jsou převážně dostupné na webových stránkách AU, je použita zkratka CER, tj. „*Communautés économiques régionales*“

je nutnost zabezpečit prostředí vhodné pro vznik prosperující společnosti a zajištění stejných standardů v různých zemích, aby mohlo docházet lepší spolupráci mezi státy.

Ruppel se vyjádřil k roli lokálních ekonomických společenství při ochraně lidských práv v Africe ve svém článku takto: „*Podpora ekonomického rozvoje a prosazování lidských práv by měly jít ruku v ruce. Vskutku není nutné si vybírat mezi ekonomickým rozvojem a respektováním lidských práv – analýza právní struktury lokálních organizací (RECs) s ohledem na lidská práva ukazuje, že klidné životní prostředí které uznává a podporuje lidská práva, je považováno za základní podmínku ekonomického vývoje.*“⁸⁷ [RUPPEL. 2009, s. 279]

Tyto lokální organizace jsou zřízeny primárně pro podporu ekonomického rozvoje, ale zároveň některé z nich podporují a chrání lidská práva nejen z toho důvodu, že jejich jednotlivé členské státy jsou vázány zásadami ochrany lidských práv na úrovni dokumentů Africké Unie, ale také proto, že společnost respektující a chránící lidská práva má lepší předpoklady k hospodářskému rozvoji. Zásady ochrany lidských práv a práv národů jsou vtěleny i do ustavujících dokumentů některých společenství jako jeden ze základních principů jejich činnosti.

Z toho plyne povinnost těchto organizací podílet se na ochraně lidských práv jak při vlastní činnosti (např. při rozhodování, vytváření plánů a přijímání dokumentů), tak zamezovat porušení lidských práv poskytnutím soudní ochrany právům, která jsou ohrožena nebo porušena. Proto se organizace snaží vytvořit své vlastní soudní orgány, u kterých se lze dovolat ochrany práv, která byla porušena. Některá společenství upravují dokonce specifické oblasti ochrany lidských práv, jako je např. ochrana před HIV/AIDS, práva žen a rovnost pohlaví, práva dětí či uprchlíků aj. Svých cílů týkajících se ochrany lidských práv se snaží dosáhnout zejména harmonizací právních norem a podporou spolupráce mezi státy. Překážkou jim jsou však kulturní rozdíly, které způsobují rozdílné standardy právě ve vnímání toho, co je lidským právem a co je jeho porušením. Dalšími překážkami jsou také obavy ze ztráty nedávno nabyté autonomie států, neshody pramenící z historie nebo neochota podílet se na integraci a sdílet finanční a jiné prostředky ve prospěch společenství.⁸⁸

Ruppel ve svém článku uvádí dvě možnosti ochrany a prosazování lidských práv, tedy ochranu mimosoudní a soudní. Do první kategorie řadí povinnost jednotlivých členských států

⁸⁷ Překlad autorky – původní znění: „*The furtherance of economic development and the promotion of human rights should, thus, go hand in hand. Indeed, there is no need to choose between economic development and respecting human rights: an analysis of the legal structure of RECs with regard to human rights shows that a peaceful environment which recognises and promotes human rights is regarded as a fundamental prerequisite for economic development.*“

⁸⁸ RUPPEL. Regional economic communities ...2009, s. 277 – 283

a orgánů společenství jednat ve shodě s principem ochrany lidských práv, demokracie a zákonnosti. Jedná se o administrativní nástroje spočívající v samotném jednání orgánů, při němž jsou lidská práva respektována a chráněna. Do druhé kategorie Ruppel řadí soudní a jim podobné orgány, které jednotlivá společenství vytváří a které mají za úkol řešit spory vyplývající z práva daného společenství. Je-li tedy v právu společenství zakotvena také ochrana lidských práv, měly by tyto soudní orgány mít pravomoc o takových sporech rozhodovat, týkají-li se věcí, které jsou v jejich pravomoci dle norem daného společenství. Často je však těmto orgánům výslovně uložena také pravomoc rozhodovat ve věcech lidskoprávních, i když tomu tak nemusí být vždy.⁸⁹

6. 1. ECOWAS – Hospodářské společenství západoafrických států

ECOWAS⁹⁰ (*Economic Community of Western African States*) je mezinárodní organizací založenou 28. května 1975, která nyní sdružuje 15 států⁹¹ Západní Afriky se záměrem zlepšit ekonomickou spolupráci v různých oblastech (např. průmysl, zemědělství, doprava aj.) a vytvořit společný trh. Jeho sídlem je Abuja (Nigérie). Společenství bylo založeno Smlouvou o ECOWAS⁹², která byla v roce 1993 revidována.⁹³

Cílem organizace je ekonomická spolupráce a integrace k vytvoření hospodářské unie, zajištění stability, zlepšení životní úrovně obyvatel a přispívání k pokroku a rozvoji na kontinentu.⁹⁴

Mezi hlavní principy této organizace patří rovnost, vzájemná spolupráce, loajalita, zákaz agrese, udržení míru, bezpečnosti a stability, mírové řešení sporů, uznání a ochrana lidských práv dle Africké Charty, demokratická vláda aj.⁹⁵

Společenství přijalo také Deklaraci o politických principech a množství protokolů, upravujících lidská práva.⁹⁶

Společenství ECOWAS má dle článku 6 Smlouvy o ECOWAS tyto orgány: Vrcholný orgán hlav států a vlád, Radu ministrů, Parlament, Ekonomickou a sociální radu, Soudní dvůr, Výkonný sekretariát, (který byl později přetvořen na Komisi ECOWAS), a Fond ECOWAS pro spolupráci, kompenzaci a rozvoj, který byl později přetvořen rozhodnutím Vrcholného

⁸⁹ RUPPEL. *Regional economic communities ...2009*, s. 281-282

⁹⁰ *Economic Community Of West African States (ECOWAS)* [online]. 2011-06-08 [cit. 2011-08-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecowas.int/>>.

⁹¹ Seznam členů viz v příloze 2.3. Mezi zakládající členy patřila i Mauritánie, která odstoupila v roce 2002.

⁹² Treaty of ECOWAS [online]. Dostupné na <<http://www.comm.ecowas.int/sec/index.php?id=treaty&lang=en>>.

⁹³ Revidovaná smlouva byla přijata v Cotonou (Benin) a ještě téhož roku vstoupila v platnost.

⁹⁴ čl. 3 Smlouvy ECOWAS

⁹⁵ čl. 4 Smlouvy ECOWAS

⁹⁶ *ECOWAS Commission* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. Discover Ecowas: Protocols. Dostupné na <<http://www.comm.ecowas.int/sec/index.php?id=protocole&lang=en>>.

orgánu na Investiční a rozvojovou banku, dále specializované technické komise a také jiné orgány zřízené Vrcholným orgánem.

Parlament⁹⁷ je diskusním fórem pro všechny členské země. Má významnou úlohu v oblasti lidských práv, neboť může projednávat mimo jiné také otázky lidských práv a svobod občanů na území společenství. Jeho úloha je ale omezená - může pouze podávat nezávazná doporučení orgánům společenství, které mohou podniknout potřebné kroky, rozhodovací ani legislativní pravomoc ale nemá.⁹⁸

Soudní dvůr⁹⁹ společenství je založen článkem 6 a dále rozveden v čl. 15 Smlouvy, který mu svěřuje takové pravomoci, které stanoví členské státy a instituce Společenství. Smlouva sice stanoví závaznost jeho rozhodnutí, sama o sobě mu ale nedává žádné pravomoci, neboť ani obecně neurčuje, v jakých věcech by měl Soudní Dvůr rozhodovat. Protokol¹⁰⁰ upravující fungování soudu byl přijat v roce 1991.

Pravomoc soudu je upravena v čl. 9 Protokolu, který stanoví, že Soudní dvůr může rozhodovat ve věcech interpretace a aplikace Smlouvy ECOWAS, dohod a protokolů vytvořených na poli společenství a také rozhodnutí, nařízení a směrnic orgánů Společenství a o jejich legalitě. Rozhoduje také o mimosmluvní odpovědnosti, žalobách na náhradu škody proti společenství, o neplnění povinností členských států jim plynoucích z práva společenství, spory mezi stranami, za podmínky že byla soudu taková pravomoc svěřena stranami, nebo také spory, které mu předloží Vrcholný orgán.¹⁰¹ Soud má tedy pravomoc rozhodovat o sporech týkajících se Smlouvy, která explicitně odkazuje na Africkou chartu¹⁰², ale také ve sporech týkajících se protokolů a celého komunitárního práva. Z toho plyne, že může řešit i spory lidskoprávní. Soud má také pravomoc rozhodovat o porušení lidských práv v jednotlivých členských státech a Protokolem z roku 2005 byla také doplněna možnost přístupu fyzických a právnických osob k Soudu.¹⁰³

Soud řešil otázku, zda v takovém případě posuzovat porušení lidských práv dle národních kodexů lidských práv nebo dle Africké Charty. Rozhodl ve prospěch Africké

⁹⁷ čl. 13 Smlouvy ECOWAS

⁹⁸ *Parlement de la CEDEAO* [online]. c2007, 2010-10-05 [cit. 2011-08-19]. Dostupné na <<http://www.parl.ecowas.int/>>.

⁹⁹ Webová stránka Soudního dvora ECOWAS:

Community Court of Justice - ECOWAS [online]. c2011 [cit. 2011-08-19]. Dostupné na <<http://www.courtecawas.org/site/index.php?lang=en>>.

¹⁰⁰ Protocol on the Community court of Justice (ECOWAS) [online]. Dostupné na <http://www.courtecawas.org/site/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=24&lang=en>.

¹⁰¹ čl. 9 Protokolu

¹⁰² čl. 4 pís. g Smlouvy ECOWAS

¹⁰³ EBOBRAH, Solomon T. Human rights developments in African sub-regional economic communities during 2010. *Human Rights Law Review*, 2008, roč. 11, č. 1, s. 231.

Charty, neboť ECOWAS se zavazuje tento dokument dodržovat a úroveň ochrany lidských práv by mohla vzhledem k rozdílné úpravě značně klesnout.¹⁰⁴

Specifikem tohoto Soudního dvora je to, že není stanovena nutnost vyčerpání národních prostředků nápravy a stěžovatelé tedy mohou podat žádost o posouzení porušení lidských práv přímo k tomuto soudu. Nwauche ve svém článku zmiňuje i možnost jednotlivců podávat žaloby proti jiným soukromým osobám, což dovozuje přímo z Africké Charty, která takový účinek nezakazuje.¹⁰⁵ Takové možnosti přístupu k soudu s sebou nesou i nutnost usnadněním kontaktu se Soudním dvorem např. zřízením poboček. Nyní soud překonává tuto překážku tím, že jedná v různých místech na území společenství dle okolností případu.¹⁰⁶ Nwauche se také zmiňuje o tom, že přes svou závaznost pro orgány ECOWAS, členské státy i jednotlivce, nejsou rozhodnutí dostatečně prosazována. Jako příklad uvádí nerespektování rozsudku Gambií v případě gambijského novináře Ebrima Manneha.¹⁰⁷

Jedním z významných rozhodnutí týkajících se ochrany lidských práv byl případ *Hadijatou Mani Koroua v. Niger*.¹⁰⁸ Žalobkyně podala žalobu k Soudnímu dvoru ECOWAS pro porušení lidských práv státem Niger, který nezajistil její právo na svobodu, když prakticky neprosazoval ustanovení o zákazu otroctví uvnitř státu. Hadijatou Mani Koroua byla od dvanácti let v otroctví a od třinácti let znásilňována. Po devíti letech otroctví byla propuštěna na svobodu s tím, že podle zvykového práva se nyní musí stát manželkou svého „vlastníka“. Mani to ale odmítla a podala žalobu národnímu soudu pro potvrzení své osobní svobody. Tento soud potvrdil její svobodu, avšak nikoli pro nezákonnost otroctví, ale pro formální nedostatky nutné k uzavření manželství. Soud vyššího stupně rozhodl v neprospěch žalobkyně, jelikož bývalá otrokyně je dle zvykového práva fakticky manželkou bývalého pána. Nejvyšší soud státu Niger poté zrušil rozhodnutí soudu druhé instance, ale k otázce otrokářství se jasně nevyjádřil. Odpůrce podal na žalobkyni žalobu pro porušení zvykového práva. Hadijatou Mani Koroua byla odsouzena pro bigamii k 18 měsícům odnětí svobody, neboť podle zvykového práva byla údajně prakticky manželkou svého bývalého pána. Případ

¹⁰⁴ NWAUCHE, Enyinna S. Regional economic communities and human rights in West Africa and the African Arabic countries . In BÖSL, Anton, DIESCHO, Joseph (eds): *Human Rights in Africa – Legal Perspectives on the Protection and Promotion of human rights in Africa*. Windhoek (Namibia), Macmillan Education Namibia, 2009, s. 333.

K tomuto také viz tam citovanou judikaturu.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 334.

¹⁰⁶ Podrobněji tamtéž.

¹⁰⁷ NWAUCHE. Regional economic communities ..., 2009, s. 335

K tomu viz také EBOBRAH, Solomon T. Human rights developments in African sub-regional economic communities during 2008. *Human Rights Law Review*, 2010, roč. 9, č. 1, s. 319-321.

¹⁰⁸ *Community court of justice – ECOWAS: Hadijatou Mani Koroua v. Niger* z 27. Října 2008 [online]. Dostupné na <http://www.unhcr.org/refworld/publisher,ECOWAS_CCJ,,,496b41fa2,0.html>.

se dostal až před Soudní dvůr ECOWAS, který dospěl k závěru, že Hadijatou Mani Koroua skutečně byla otrokyní a že stát Niger je odpovědný za nečinnost a zanedbání dostatečné ochrany lidských práv. Význam tohoto rozsudku spočívá zejména v utvrzení případných obětí, že je zde účinný nástroj jejich ochrany i přesto, že stát není schopen zajistit jejich ochranu. Dále je pozitivní, že bylo rozhodnuto v rychlé lhůtě - celý proces trval přibližně jeden rok. Přínosným se ukázalo i to, že Soud využil své možnosti zasedat jinde než v místě svého sídla. Tím umožnil účastníkům i svědkům lepší přístup k soudu a také inicioval mnohé debaty ohledně otroctví ve státě Niger.¹⁰⁹

ECOWAS je společenstvím, které aktivně zajišťuje ochranu lidských práv na svém území. Zasazuje se o jejich kodifikaci a také o jejich prosazování v rámci svého soudního orgánu. Ten je funkční a rozhoduje i v případech, které se týkají ochrany lidských práv.¹¹⁰ Je to jedno z nejefektivněji fungujících společenství, které na africkém kontinentu zajišťují ochranu lidských práv.

6. 2. CEN-SAD – Společenství sahelo-saharských států

Společenství CEN-SAD¹¹¹ (*Communauté des Etats Sahélo-Sahariens*) založené 4. února 1998 v Tripoli (Libye) sdružuje 28 států¹¹². Jeho cílem je vytvoření ekonomické unie, spolupráce států v mnoha oblastech (např. zemědělství, kultura aj.), odstranění překážek bránících v integraci, zajištění volného pohybu osob, služeb a kapitálu, zlepšení infrastruktury a další.¹¹³

Mezi orgány společenství patří Shromáždění vedoucích a hlav států, která je nejvyšším orgánem a přijímá důležitá rozhodnutí ohledně politiky společenství, Výkonná Rada, která

¹⁰⁹ DUFFY, Helen. Hadijatou Mani Koroua v Niger: Slavery Unveiled by the ECOWAS Court. *Human Rights Law Review*, 2008, roč. 9, č. 1, s. 151-170.

Dostupný také na *Interights : The international centre for legal protection of human rights* [online]. c2007 [cit. 2011-08-05]. DUFFY, Helen. Hadijatou Mani Koroua v Niger: Slavery Unveiled by the ECOWAS Court. Dostupné na <<http://www.interights.org/view-document/index.htm?id=536>>.

K tomu viz také EBOBRAH, Solomon T. Human rights developments in African sub-regional economic communities during 2008. *Human Rights Law Review*, 2010, roč. 9, č. 1, s. 321-327.

¹¹⁰ Další rozhodnutí týkající se ochrany lidských práv viz EBOBRAH, Solomon T. Human rights developments in African sub-regional economic communities during 2009. *Human Rights Law Review*, 2008, roč. 10, č. 1, s. 247 - 258.

A také EBOBRAH, Solomon T. Human rights developments in African sub-regional economic communities during 2010. *Human Rights Law Review*, 2008, roč. 11, č. 1, s. 231 - 244.

¹¹¹ Oficiální webové stránky jsou dlouhodobě nefunkční.

¹¹² Vzhledem k nefunkčnosti webových stránek organizace a zastaralým informacím na webových stránkách AU byly informace o aktuálním počtu členů dohledány v publicistice, viz např. *Afrique en ligne : Actualités africaines: Economie Politique Finances Sports Friday Aug 05th* [online]. 05/02/2011 [cit. 2011-08-05]. Libya: CEN-SAD celebrates 13th anniversary . Dostupné z WWW: <<http://www.afriquejet.com/news/africa-news/libya:-cen-sad-celebrates-13th-anniversary-20110205358.html>>.

Seznam členů viz v příloze 3.3

¹¹³ *African union* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. Community of Sahel-Saharan States (CEN-SAD). Dostupné z WWW: <http://www.africa-union.org/root/au/recs/cen_sad.htm>.

připravuje programy a zajišťuje implementaci rozhodnutí Shromáždění, a také Hlavní sekretariát jako administrativní a výkonný orgán zajišťující fungování institucí. Dalšími orgány jsou Sahel-saharská investiční a obchodní banka, a Hospodářská, kulturní a sociální rada.¹¹⁴

Toto společenství však nemá žádný vlastní soudní dvůr ani tribunál, proto zůstává otázkou, jakým způsobem budou řešeny spory, které by v rámci tohoto společenství mohly nastat. CEN-SAD však ani přímo nezakotvuje ochranu lidských práv, ani na ni neodkazuje. Ochrana jim tak může být poskytnuta pouze nepřímo při plnění cílů společenství, a to na velmi nízké úrovni. Nwauche však podotýká, že jde o systém společenství mladé, které se ještě bude dále rozvíjet.¹¹⁵ Zatím nicméně toto společenství lidským právům žádnou ochranu neposkytuje.

6. 3. COMESA – Společný trh východní a jižní Afriky

Společenství COMESA¹¹⁶ (*Common Market for Eastern and Southern Africa*) sdružuje 19 států na východě a jihu Afriky¹¹⁷. COMESA vznikla přetvořením z původních snah zavést společný trh na území východní a jižní Afriky. Nejprve byla podepsána Lusacká deklarace s úmyslem zavést tzv. Přednostní obchodní oblast (*Preferential trade area - PTA*), k její ratifikaci došlo 30. září 1982. Později bylo přistoupeno k vytvoření společného trhu Smlouvou ustanovující společenství COMESA¹¹⁸ (dále jen „Smlouva COMESA“). Tato Smlouva byla podepsána 5. listopadu 1993 v Kampale (Uganda) a ratifikována 8. prosince 1994 v Lilongwe (Malawi).¹¹⁹

COMESA uznává principy, ke kterým patří zejména rovnost mezi členskými státy, zákaz agrese, *uznávání prosazování a ochrana základních lidských práv*, udržování míru a stability, přátelské urovnávání sporů, demokratický systém vlády aj. Smlouva tím zakládá povinnost ochrany lidských práv jako jeden z principů tohoto společenství *v souladu s ustanoveními Africké charty*.¹²⁰

¹¹⁴ *African union* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. Community of Sahel-Saharan States (CEN-SAD). Dostupné z WWW: <http://www.africa-union.org/root/au/recs/cen_sad.htm>.

¹¹⁵ NWAUCHE. *Regional economic communities ...*, 2009, s. 344-345.

¹¹⁶ *COMESA* [online]. 2011-08-03 [cit. 2011-08-03]. Dostupné z na <<http://www.comesa.int/>>.

¹¹⁷ Seznam členů viz v příloze 4.3.

¹¹⁸ *COMESA Treaty* [online]. Dostupné na <http://about.comesa.int/attachments/comesa_treaty_en.pdf>.

¹¹⁹ *Common Market for Eastern and Southern Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-19]. History of COMESA.

Dostupné na <http://about.comesa.int/index.php?option=com_content&view=article&id=14&Itemid=31>.

¹²⁰ čl. 6 pís. e Smlouvy COMESA, podrobněji tamtéž.

Mezi orgány společenství patří Úřad složený z hlav států nebo vlád členských zemí (čl. 8 odst. 1 Smlouvy), Rada ministrů, Soudní dvůr, Výbor guvernérů centrálních bank, Mezivládní výbor, Sekretariát, a Poradní výbor.¹²¹

Soudní dvůr COMESA ustaven čl. 7 Smlouvy a podrobněji upraven v hlavě 5 Smlouvy¹²². Jeho sídlo je v Chartúmu (Súdán). Obecná jurisdikce soudu se vztahuje na všechny záležitosti, které jsou jí svěřeny Smlouvou.¹²³ Soud má za úkol zajišťovat dodržování práva při interpretaci a aplikaci Smlouvy.¹²⁴ Dále má Soud pravomoc projednávat spory mezi organizací COMESA a jejími zaměstnanci nebo žaloby třetích osob proti organizaci týkající se činů jejich zaměstnanců.¹²⁵ Článek 28 ustanovuje také pravomoc soudu projednávat spory ze smluv, v nichž je smluvní stranou COMESA nebo její instituce a pokud tato pravomoc byla Soudu svěřena arbitrážní doložkou¹²⁶. Soud projednává i spory mezi členskými státy týkající se Smlouvy COMESA, jestliže strany sporu Soudu věc na základě zvláštní vzájemné dohody předloží.¹²⁷ Členské státy, Generální tajemník nebo fyzické a právnické osoby mohou Soudu předložit žádost k posouzení dle článků 24-26 Smlouvy COMESA.

Fyzické a právnické osoby se tak mohou dovolávat přezkoumání legality aktů, nařízení, směrnic nebo rozhodnutí Rady nebo členského státu z důvodů rozporu s právem nebo porušení ustanovení Smlouvy COMESA, ale pouze za podmínky, že vyčerpaly prostředků nápravy, které jsou jim k dispozici na národní úrovni.¹²⁸ Státy tak mohou učinit, pokud se domnívají, že jiný členský stát nebo Rada ministrů neplní povinnosti dle této smlouvy, nebo že porušila některá její ustanovení. Může také požádat soud i o určení legality dokumentu vydaného Radou ministrů. Generální tajemník může, domnívá-li se že členský stát porušil Smlouvu, oznámit toto zjištění samotnému státu. Pokud stát nepodá výsledky svého pozorování do dvou měsíců nebo jsou tyto výsledky nedostatečné, předloží Generální tajemník věc kanceláři Rady ministrů. Ta rozhodne, zda věc sama projedná, nebo ji postoupí Soudu. Obyvatelé členských států mohou také soudu předložit žádost o určení legality aktů Rady ministrů nebo členských států, domnívají-li se, že byly vydány nepravomocně nebo že došlo k porušení ustanovení Smlouvy. Žalobce ale musí vyčerpat všechny prostředky nápravy v členském státě, o jehož akt se jedná.¹²⁹

¹²¹ čl. 7 Smlouvy COMESA

¹²² čl. 19-44 Smlouvy COMESA

¹²³ čl. 23 Smlouvy COMESA

¹²⁴ čl. 19 Smlouvy COMESA

¹²⁵ čl. 27 Smlouvy COMESA

¹²⁶ čl. 28 písm. a Smlouvy COMESA

¹²⁷ čl. 28 písm. b Smlouvy COMESA

¹²⁸ čl. 26 Smlouvy COMESA

¹²⁹ čl. 23-29 Smlouvy COMESA

Co se týče vztahu Soudu a národních soudů, s výjimkou pravomocí, které jsou stanoveny Soudu Smlouvou COMESA nebo podle ní, nemohou být z rozhodování národních soudů vyňaty spory jen na základě faktu, že jejich stranou je COMESA. Rozhodnutí Soudu ohledně interpretace a aplikace Smlouvy mají ale přednost před rozhodnutími národních soudů. Tyto soudy také mohou předložit Soudu předběžnou otázku ohledně interpretace, aplikace nebo platnosti aktu COMESA.

Členským státům je také stanovena povinnost bezodkladně přijmout opatření k vykonání rozsudku¹³⁰. Soud je oprávněn stanovit sankce státu, který takovou povinnost neplní.¹³¹

Zakládající smlouva COMESA obsahuje normy, které tvoří poměrně pevný právní základ pro ochranu lidských práv. Je tomu tak proto, že zakotvuje jako jeden ze svých principů ochranu lidských práv dle Africké charty a také proto, že upravuje možnost jednotlivců dovolávat se jejich porušení u soudu společenství. Společenství COMESA je schopno poskytnout vysokou ochranu lidským právům, vzhledem k právní úpravě svého soudního orgánu a také přímému odkazu na ochranu lidských práv dle Africké charty. Stejný názor zastává i Ruppel ve svém článku.¹³² Budoucnost tak ukáže, zda se COMESA ujme svého úkolu a bude účinně chránit lidská práva tak, jak to slibuje její právní úprava.

6. 4. EAC – Východoafrické společenství

Společenství EAC (*East African Community*) bylo založeno třemi původními členy – Keňou, Ugandou a Tanzánií. Smlouva o založení EAC (dále jen „Smlouva EAC“)¹³³ byla těmito třemi zeměmi podepsána 30. listopadu 1999 a vešla v platnost již 7. července 2000. Další dva členské státy přistoupily ke smlouvě 18. června 2007 a plnými členy se staly k 1. červenci 2007¹³⁴. Nyní EAC sdružuje pět států východní Afriky.¹³⁵

Mezi hlavní orgány patří Vrcholný orgán složený z hlav států nebo předsedů vlád členských států, který je vedoucím orgánem určujícím cíle společenství, Rada ministrů jako hlavní rozhodovací orgán, dále Koordinační výbor, Odvětvové výbory, Východoafrický

¹³⁰ čl. 43(3) Smlouvy COMESA

¹³¹ čl. 34 (4) Smlouvy COMESA

¹³² RUPPEL. *Regional economic communities ...*, 2009, s. 288 – 289.

¹³³ Treaty for the Establishment of the East African Community [online]. Dostupné na <<http://www.eac.int/treaty/>>.

¹³⁴ Poprvé bylo EAC založeno již v roce 1967, o deset let později však zaniklo a bylo obnoveno až v roce 1999, respektive 2000, kdy vstoupila Smlouva o založení EAC v platnost.

¹³⁵ Seznam členů viz v příloze 5.4

soudní dvůr, Východoafrické legislativní shromáždění a Sekretariát. Další orgány mohou být vytvořeny Vrcholným orgánem.¹³⁶

V roce 2005 zavedlo společenství celní unii s cílem zavést postupně v roce 2010 volný trh, v roce 2012 měnovou unii a později dokonce politickou federaci členských států. Nyní se EAC nachází ve fázi volného trhu, jenž byl všemi zeměmi ratifikován v roce 2010. Je také v procesu postupného sjednocování se společenstvími COMESA a SADC s cílem zavést společnou celní unii a úzkou spolupráci v obchodu a dalších oblastech.¹³⁷

Cíle společenství jsou dle čl. 5 Smlouvy především prohlubování spolupráce mezi státy v různých oblastech¹³⁸, dále ustanovení celní a měnové unie a společného trhu.¹³⁹ Při plnění svých cílů pak musí zajistit např. ochranu přírodních zdrojů, úroveň a kvalitu života lidí a také zahrnout řešení otázky rozdílů a rovnosti pohlaví do všech oblastí rozvoje.¹⁴⁰

Mezi základní principy¹⁴¹, které společenství uznává, patří rovnost mezi státy, spolupráce, pokojné urovnání sporů, dodržování principů demokracie, vlády práva, sociální spravedlnosti, rovných příležitostí, rovnost mezi pohlavími, *uznávání, prosazování a ochrana lidských práv a práv národů dle Africké charty*¹⁴² a rovnoměrné rozdělení výhod a spolupráce pro společný zisk.¹⁴³ Smlouva obsahuje i řídicí principy a stanovuje mimo jiné princip dobré vlády zahrnující demokracii, vládu práva, sociální spravedlnost a „*zachování všeobecně přijatých standardů lidských práv*“ aj.¹⁴⁴

Smlouva EAC upravuje také volný pohyb osob, práce a služeb¹⁴⁵, spolupráci při ochraně životního prostředí a přírodních zdrojů¹⁴⁶, zdraví a kultury¹⁴⁷ a také otázky sociální¹⁴⁸. Z hlediska ochrany lidských práv je důležitá také kapitola 22 Smlouvy, která upravuje podporu role žen ve společensko-ekonomickém rozvoji.¹⁴⁹ Zásadu ochrany lidských práv a svobod zmiňuje Smlouva i na jiných místech, např. v kapitole o politické spolupráci¹⁵⁰.

¹³⁶ čl. 9 Smlouvy EAC

¹³⁷ Členství států se často kryje, neboť většina států jsou členy nejméně dvou lokálních organizací. Za účelem spolupráce a sjednocení byl vytvořen tzv. Trojstranný summit.

Podrobněji *COMESA-EAC-SADC Tripartite : Greater regional harmonisation and cooperation* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. Dostupné na <<http://www.comesa-eac-sadc-tripartite.org/>>.

¹³⁸ čl. 5(1) Smlouvy EAC

¹³⁹ čl. 5(2) Smlouvy EAC

¹⁴⁰ čl. 5(3) Smlouvy EAC

¹⁴¹ čl. 6 Smlouvy EAC

¹⁴² Ochrana lidských práv je zakotvena v čl. 6 pís. d Smlouvy EAC

¹⁴³ čl. 6 Smlouvy EAC

¹⁴⁴ čl. 7 (2) Smlouvy EAC

¹⁴⁵ čl. 104 Smlouvy EAC

¹⁴⁶ čl. 111-116 Smlouvy EAC

¹⁴⁷ čl. 117 – 119 Smlouvy EAC

¹⁴⁸ čl., 120 Smlouvy EAC

¹⁴⁹ čl. 121-122 Smlouvy EAC

¹⁵⁰ čl. 123(3) pís. c Smlouvy EAC

Jedna z podmínek přijetí dalšího státu je „zachovávání obecně uznávaných principů dobré vlády, demokracie, vlády práva, dodržování lidských práv a sociální spravedlnosti“¹⁵¹.

Byly přijaty i jiné dokumenty věnující se ochraně lidských práv - Akční plán o prosazování a ochraně lidských práv ve východní Africe přijatý v roce 2008 Radou ministrů EAC, Strategický plán pro otázky pohlaví, mládeže, dětí, sociální ochrany a společenského rozvoje pro roky 2011 – 2015 a Protokol o péči o životní prostředí a přírodní zdroje¹⁵².

EAC má svůj Východoafrický soudní dvůr¹⁵³, která má zajišťovat dodržování práva při interpretaci a aplikaci smlouvy a soulad se smlouvou. Byl ustaven smlouvou o EAC (platnou od července roku 2000), fungovat začal v roce 2001 a jeho prozatímní sídlo se nachází ve městě Arusha (Tanzanie). Na rozdíl od svého předchůdce nejedná jen o odvoláních proti národním soudům, ale sám se skládá z oddělení prvního stupně a odvolacího oddělení.

Pravomoc Soudu je stanovena v článku 27 Smlouvy jako pravomoc nad interpretací a aplikací Smlouvy, pokud není tato pravomoc Smlouvou svěřena orgánům členských států. Soud má také pravomoci týkající se odvolání, lidských práv a jiných právních věcí, jaké mu svěří Rada ministrů. Za tímto účelem ale musí státy přijmout protokol, který by upravil tuto rozšířenou pravomoc.¹⁵⁴ Takový protokol zatím přijat nebyl¹⁵⁵. To ale soudu nezabránilo v tom, aby deklaroval, že přesto na základě obecného zmocnění tuto pravomoc má a že mu tedy chybějící podrobná úprava nezamezuje, aby o lidskoprávních sporech rozhodoval. Učinil tak ve věci *Katabazi a 21 dalších v. generální tajemník EAC a nejvyšší státní zástupce státu Uganda*.¹⁵⁶ Svou obecnou pravomoc dovozuje z cílů a základních principů společenství. Mezi ty se řadí i zásady právního státu a ochrana lidských práv dle Africké charty a členským státům je uložena povinnost dbát na dodržování cílů a zásad

¹⁵¹ čl. 3 (3) pís. b Smlouvy EAC

Doslovné znění v anglickém jazyce: „*adherence to universally acceptable principles of good governance, democracy, the rule of law, observance of human rights and social justice*“

¹⁵² *East African Community* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. EAC Protocol on Environment & Natural Resource Management. Dostupné z WWW:

<http://www.eac.int/environment/index.php?option=com_content&view=article&id=122:eac-gender-a-community-development-framework&catid=3:key-documents>.

Podrobněji: RUPPEL. *Regional economic communities...*, 2009, s. 305.

¹⁵³ Webové stránky Soudního dvora EAC: *East African Community : The East African Court of Justice* [online]. c2008 [cit. 2011-08-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.eacj.org/>>.

¹⁵⁴ čl. 27 (2) Smlouvy AEC

¹⁵⁵ V roce 2005 byl sepsán návrh Protokolu Sekretariátem EAC, pro velkou kritiku ale nebyl přijat ani Radou Ministrů.

¹⁵⁶ *East African Court of Justice: Katabazi a 21 dalších v. generální tajemník EAC a nejvyšší státní zástupce státu Uganda z 1. Listopadu 2007* [online]. Dostupné na

<http://www.eacj.org/docs/judgements/JUDGMENT_REFERENCE_NO._1_OF_2007.pdf>.

Pozn.: Polemika o pravomoci od str. 12 rozsudku.

společenství.¹⁵⁷ Z toho dovodil, že přestože nemá přímo ustanovenu pravomoc rozhodovat o lidských právech, „*nebude odmítat svou pravomoc v případech, kdy se jedná o věci spadající do jeho pravomoci [...] jen z toho důvodu, že se týká také lidských práv*“.¹⁵⁸ V návaznosti na toto rozhodnutí byla pak uznána pravomoc řešit další případy.¹⁵⁹

Ruppel ve svém článku zmiňuje možnosti, jakým způsobem řešit nedostatečnou úpravu spočívající v dosud nepřijatém protokolu o rozšířené pravomoci soudu. Řešení vidí buď v nápravě na národní úrovni, ve využití dvojitého členství států v lokálních organizacích, které dává žadatelům možnost využít soudu jiného společenství, nebo v možnosti soudu dále přijímat žaloby pouze na základě obecného zmocnění i bez přijatého protokolu.¹⁶⁰ Přesto by bylo vhodnější, kdyby byl sepsán protokol, ve kterém by byla zakotvena rozšířená pravomoc, neboť taková úprava by byla v zájmu právní jistoty a silnější ochrany lidských práv.

Podání k Soudu mohou učinit státy, Generální tajemník nebo právnické a fyzické osoby¹⁶¹. Domnívá-li se Generální tajemník, že členský stát porušil ustanovení Smlouvy EAC nebo povinnost z ní plynoucí, obrátí se na členský stát, aby mu podal vysvětlení. Nevyjádří-li se členský stát do čtyř měsíců, nebo je vysvětlení nedostatečné, obrátí se se svým nálezem k Radě ministrů. Ta rozhodne, zda má věc Generální tajemník předložit Soudu, nebo ji Rada ministrů sama projedná. Fyzické a právnické osoby mohou také činit podání k Soudu k určení legality dokumentů, rozhodnutí nebo jednání ostatních členských států nebo institucí společenství. Soud však nemá pravomoc projednávat tyto spory, pokud je pravomoc Smlouvou svěřena členským státům.¹⁶²

Právní základ pro ochranu lidských práv je poměrně podrobně upraven ve Smlouvě i jiných dokumentech a je tedy radno očekávat, že se EAC bude moci významně zasadit o ochranu lidských práv ve Východní Africe. Jak ovšem uvádí Ruppel¹⁶³, je tento systém ještě poměrně mladý a budoucnost ukáže, zda splní takto ambiciózní očekávání. Určitým nedostatkem je již zmíněná protokolem neupravená pravomoc řešit lidskoprávní spory, ovšem pokud je soud na základě obecného zmocnění smlouvy přijímá, není nutné takový nedostatek považovat za závažný, nebude-li takovýto stav trvat nepřiměřeně dlouho.

¹⁵⁷ Čl. 7 smlouvy EAC

¹⁵⁸ „*While the Court will not assume jurisdiction to adjudicate on human rights disputes, it will not abdicate from exercising its jurisdiction of interpretation under Article 27 (1) merely because the reference includes allegation of human rights violation.*“, str. 16 rozsudku Katabazi.

¹⁵⁹ Ariviza v. nejvyšší státní zástupce státu Keňa a jiní.

Podrobněji EBOBRAH, Solomon T. Human rights developments in African sub-regional economic communities during 2010. *Human Rights Law Review*, 2008, roč. 11, č. 1, s. 216 - 250.

¹⁶⁰ RUPPEL. Regional economic communities ..., 2009, str. 307.

¹⁶¹ čl. 28-30 Smlouvy EAC

¹⁶² Čl. 30 Smlouvy EAC

¹⁶³ RUPPEL. Regional economic communities..., 2009, s. 307.

6. 5. ECCAS – Hospodářské společenství středoafriických států

ECCAS¹⁶⁴ (*Economic Community of Central African States*) vzniklo původně v roce 1983, ale v roce 1992 přestalo existovat, bylo obnoveno v roce 1998 a nyní sdružuje deset států střední Afriky¹⁶⁵. Mezi zakládající státy však jako jedenáctý člen patřila i Rwanda, která ze společenství vystoupila v roce 2007.

Společenství uznává principy mezinárodního práva, zejména rovnost, svrchovanost a nezávislost států, nezasahování do vnitřních záležitostí států, zákaz uchýlení se k násilí při urovnávání sporů, vláda práva ve vzájemných vztazích mezi státy aj.¹⁶⁶ Hlavním cílem ECCAS je ekonomická spolupráce, zavedení zóny volného obchodu a celní unie¹⁶⁷, dále také podpora vyváženého rozvoje v různých oblastech, podpora ekonomické stability a mírových vztahů mezi státy¹⁶⁸. Ve smlouvě lze nalézt spíše nepřímé odkazy na ochranu lidských práv než výslovné vymezení zásad jejich ochrany. Ta by vyplývala spíše jen z jejich vztahu k ekonomické spolupráci a růstu a celkovému rozvoji společnosti, na rozdíl od explicitní úpravy jiných smluv zakládajících některá společenství (např. COMESA, EAC).

Mezi instituce ECCAS patří Shromáždění hlav států a vlád jako nejvyšší orgán Společenství, Rada ministrů, Soudní dvůr, Generální sekretariát, Poradní komise a další odborné orgány vytvořené zakládající smlouvou.

V dalších ustanoveních smlouvy můžeme nalézt oblasti úpravy, které se vztahují k lidským právům, např. v kapitole 5 je upravena volnost pohybu a pobytu¹⁶⁹, v kapitole 13 jsou upraveny otázky kultury a vzdělávání¹⁷⁰. Kromě zakládající smlouvy byla přijata řada protokolů, které mají vztah k lidským právům, např. Protokol o nastolení vzájemné bezpečnosti a míru ve Střední Africe (COPAX)¹⁷¹. Některé protokoly jsou dokonce součástí Smlouvy ECCAS, např. Protokol o volném pohybu a práva usidlování občanů členských států

¹⁶⁴ V původním francouzském znění, ve kterém je sepsána i zakládající smlouva, zní název Společenství „*Communauté économique des Etats de l’Afrique Centrale*“ (CEEAC).
Communauté Economique des Etats de l’Afrique Centrale [online]. c2011 [cit. 2011-08-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceeac-eccas.org/>>. Webové stránky společenství ECCAS však nejsou plně funkční.

¹⁶⁵ Seznam členů viz v příloze 6.3

¹⁶⁶ čl. 3 zakládající smlouvy ECCAS, text ve francouzském originálním viz:

ECCAS Treaty. [online]. Dostupné na <<http://www.ceeac-eccas.org/pdf/traites/ECCAS%20Treaty.pdf>>.

¹⁶⁷ Čl. 6 Smlouvy ECCAS

¹⁶⁸ čl. 4 smlouvy ECCAS

¹⁶⁹ čl. 40 Smlouvy ECCAS

¹⁷⁰ čl. 61-63 Smlouvy ECCAS

¹⁷¹ Protocol Relating to the Establishment of a Mutual Security Pact in Central Africa (COPAX)

na území Společenství, většina protokolů¹⁷² ale upravuje ekonomickou spolupráci mezi členskými státy a k lidským právům se vztahuje pouze nepřímo.

Soudní dvůr společenství má dle čl. 16 zajišťovat dodržování práva při interpretaci a aplikaci Smlouvy a má rozhodovat ve sporech, které mu mohou být svěřeny na základě Smlouvy ECCAS. Soud má tedy kontrolovat zákonnost rozhodnutí, nařízení a směrnic Společenství, rozhodovat o stížnostech proti nepříslušnosti, překročení pravomoci a porušení ustanovení Smlouvy členským státem nebo Společenstvím, rozhodovat o prejudiciálních otázkách týkajících se interpretace Smlouvy a platnosti dokumentů vydaných Společenstvím. Také může vydávat posudky v jakýchkoliv právních otázkách na žádost Shromáždění nebo Rady. Rozhodnutím Shromáždění může být soudu udělena další pravomoc.¹⁷³ Tato úprava soudu je však zatím pouze právním základem pro soud, který zatím fakticky nefunguje.

Společenství ECCAS je společenstvím hospodářským, které si výslovně neklade za cíl chránit lidská práva a spíše nepřímo může vyplývat nutnost jejich ochrany vzhledem tomu, že jejich ochrana je předpokladem k ekonomickému a společenskému rozvoji. Ani Soudní dvůr ECCAS, který je prozatím nefunkční, by nemohl v tuto chvíli plnit úlohu ochránce lidských práv, byť jeho právní základ je zakotven v ustavujícím dokumentu společenství. ECCAS v současné době poskytuje lidským právům ochranu na velmi nízké úrovni. Takový názor zastává i Ruppel, podle nějž je důvodem právě malé množství pouze nepřímých norem odkazujících na lidská práva a faktická nefunkčnost soudního orgánu.¹⁷⁴

6. 6. IGAD – Mezivládní úřad pro rozvoj

IGAD¹⁷⁵ (*Intergovernmental Authority on Development*) se sídlem v Džibuti je mezinárodní lokální organizací sdružující šest států na tzv. Africkém rohu¹⁷⁶ spolu se sedmým státem – Eritreou – která má pozastavené členství. IGAD vznikl z původního Úřadu pro sucho a rozvoj (*IGADD – Intergovernmental Authority on Drought and Development*) založeného roku r. 1986 pro řešení nepříznivých podmínek v oblasti Somálského poloostrova způsobené suchem a přírodními katastrofami v letech 1974-84. Státy v této oblasti se proto rozhodly spolupracovat a založily IGADD, který byl v roce 1996 rozhodnutím Shromáždění hlav států a vlád obnoven a s novým názvem byla také rozšířena spolupráce mezi státy na další oblasti.

¹⁷² Výčet protokolů je možno nalézt na webových stránkách AU: *African Union : a United and Strong Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-19]. Economic Community of Central African States. Dostupné z WWW: <Economic Community of Central African States>.

¹⁷³ čl. 16-18 Smlouvy ECCAS

¹⁷⁴ RUPPEL. *Regional economic communities ...*, 2009, s. 311.

¹⁷⁵ *Intergovernmental Authority on Development* [online]. c2011 [cit. 2011-08-03]. Dostupné z WWW: <<http://igad.int/>>.

¹⁷⁶ Seznam členských států viz v příloze 7.3

Listina pozměňující Chartu IGADD / Dohoda o založení IGAD (dále jen „Dohoda IGAD“)¹⁷⁷ byla Shromážděním podepsána 21. dubna 1996 a Úřad zahájil svou činnost 25. listopadu téhož roku.¹⁷⁸

Mezi principy, které Úřad uznává, patří rovnost členských států a nezasahování do vnitřních záležitostí jednotlivých členů, pokojné urovnání sporů mezi státy uvnitř i vně Úřadu, zachování míru, stability a bezpečnosti, vzájemné spravedlivé sdílení prospěchu plynoucího ze spolupráce a „uznání, prosazování a ochrana lidských práv a práv národů ve shodě s ustanoveními Africké charty“.¹⁷⁹

Cílem IGAD je spolupracovat s členskými státy na zajištění bezpečnosti potravy, ochrany životního prostředí, míru, bezpečnosti, spolupráce na humanitárních akcích a hospodářská spolupráce, podpora cílů společenství COMESA a EAC aj.¹⁸⁰

Článkem 8 Dohody jsou zřízeny orgány IGAD, jimiž jsou Shromáždění hlav států a vlád, Rada ministrů, Výbor velvyslanců a Sekretariát v čele s Výkonným tajemníkem. Ačkoliv je Dohoda velmi stručná, nalezneme zde zmínky odkazující na ochranu lidských práv už na úrovni uznávaných principů, a to především v ustanoveních o úkolech jednotlivých orgánů a povinnostech členských států. Rada ministrů má za úkol podporovat mír a bezpečnost v subregionu a podávat doporučení Shromáždění, monitorovat a podporovat humanitární akce, sledovat politické a bezpečnostní záležitosti od prevence přes řešení situace až po následné nastolení míru¹⁸¹. Úkolem Sekretariátu je mimo jiné také pomáhat ostatním orgánům při jejich práci vztahující se k humanitárním akcím¹⁸². Státy mají rozšiřovat spolupráci a zasazovat se o usnadnění volného pohybu a práva na usidlování na území členských států¹⁸³, „respektovat základní lidská práva a práva národů“¹⁸⁴, chránit lidské životy, poskytovat včasnou pomoc lidem v nesnázích a ulehčovat trpícím. Za tímto účelem mají státy usnadňovat pohyb potravin a nouzových zásob v případě katastrof.¹⁸⁵ Státy mají také usnadňovat návraty unesených osob do vlasti za pomoci různých vládních i nevládních organizací.¹⁸⁶ Tato ustanovení zakládají povinnost členských států poskytnout pomoc a

¹⁷⁷ Agreement establishing the intergovernmental authority on development [online]. Dostupné na <http://www.igad.int/etc/agreement_establishing_igad.pdf>.

¹⁷⁸ *Intergovernmental Authority on Development* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. About Us. Dostupné z WWW: <http://igad.int/index.php?option=com_content&view=article&id=93&Itemid=124>.

¹⁷⁹ čl. 6A Dohody o IGAD

¹⁸⁰ Čl. 7 Dohody o IGAD

¹⁸¹ čl. 10 (2) pís. h, j, k Dohody IGAD

¹⁸² čl. 12 (2) pís. f Dohody IGAD

¹⁸³ čl. 13A pís. o Dohody IGAD

¹⁸⁴ čl. 13A pís. q Dohody IGAD

¹⁸⁵ čl. 13A pís. r Dohody IGAD

¹⁸⁶ čl. 13A pís. t Dohody IGAD

spolupracovat v případě, že nastane situace, kdy bude takové pomoci třeba. Mají také povinnost přijímat opatření k zachování míru a bezpečnosti v subregionu, řešit konflikty mezi sebou mírovou cestou, k tomuto účelu ustanovit odpovídající mechanismus konzultací a spolupráce a také nejdříve využít možností urovnání sporů v rámci takového mechanismu na úrovni subregionu, než se obrátí na jiné mezinárodní organizace.¹⁸⁷

Mezi další dokumenty vztahující se k lidským právům vytvořeným na poli IGAD patří např. Deklarace o zvětšení podílu žen na zastoupení a podílení se na rozhodování.¹⁸⁸

IGAD nemá žádný soudní orgán, který by chránil lidská práva na úrovni jednotlivců. Ukládá sice státům, aby jednaly určitým způsobem, zahrnujíc v to ochranu lidských práv a práv národů, dojde-li ovšem k pochybení ze strany států, nemá jednatelce možnost dovolat se nápravy takového pochybení u soudního orgánu v rámci struktury IGAD.

IGAD odkazuje v Dohodě a jiných dokumentech na ochranu lidských práv a také ji zde podrobně upravuje. Vzhledem k nedostatečnému zajištění procesní stránky ale IGAD v současné době neposkytuje dostatečnou ochranu lidským právům, která jsou deklarována v hmotněprávní úpravě této organizace.

6. 7. SADC – Jihoafrické rozvojové společenství

SADC¹⁸⁹ (*Southern African Development Community*) vzniklo z dřívějšího Jihoafrického shromáždění pro rozvojovou spolupráci (*Southern African Development Coordination Conference - SADCC*). SADCC vzniklo již 1. dubna 1980 v Lusace (Zambie), kde byla přijata tzv. Lusacká deklarace za účelem dosažení politické a ekonomické svobody. Mezi původní zakládající členy patřilo pouze sedm států: Angola, Botswana, Lesotho, Mozambik, Svazijsko, Tanzanie a Zambie. Současné společenství SADC vzniklo až v roce 1992 na summitu ve Windhoeku (Namibie), kde byla přijata Deklarace a Smlouva SADC (dále jen „Deklarace SADC“) a dnes tvoří členskou základnu 15 států¹⁹⁰.

Zmínku o zaručení demokratických práv a ochraně lidských práv nalezneme již v preambuli Deklarace SADC. Principy, které společenství uznává, jsou rovnost států, solidarita, mír, bezpečnost, lidská práva, demokracie, vláda práva, spravedlnost, pokojné

¹⁸⁷ čl. 18A Deklarace IGAD

¹⁸⁸ Declaration on the Enhancement of Women's Participation and Representation in Decision Making (*IGAD*) [online]. Dostupné na <http://www.igad.int/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=62&Itemid=144>.

¹⁸⁹ *Southern African Development Community* [online]. c2010 [cit. 2011-08-03]. na <<http://www.sadc.int/>>.

¹⁹⁰ *Southern African Development Community* [online]. 10.12.2010 [cit. 2011-08-05]. Introducing SADC. Dostupné na <<http://www.sadc.int/index/browse/page/715>>.

Seznam současných členů viz v příloze 8.3

uohnání sporů aj.¹⁹¹ Mezi hlavní úkoly společenství patří podpora udržitelného a spravedlivého ekonomického rozvoje, prosazování společných politických hodnot, upevnování demokracie, míru, bezpečnosti a stability, propojování národních a mezinárodních politik a programů, podpora udržitelného rozvoje a šetrného využívání přírodních zdrojů, odstranění chudoby, boj proti HIV/AIDS aj.¹⁹² Tyto cíle a úkoly, ať již přímo či nepřímó, odkazují na ochranu lidských práv a jsou s nimi v úzkém vztahu.

Na půdě SADC bylo přijato také 24 protokolů (mezi nimi také protokol o Tribunálu), z nichž se velká část věnuje v některých ustanoveních také ochraně lidských práv. Ze všech jmenujme např. Protokol o zachování přírody a právním vynucení, Protokol o společných vodních zdrojích, Protokol o usnadnění pohybu osob, Protokol o extradici, ale především Protokol o genderových otázkách a rozvoji, který se věnuje právům žen.¹⁹³ Rozhodování sporů plynoucích z těchto protokolů je také v pravomoci Tribunálu.

Kromě těchto závazných instrumentů má však SADC ještě jiné instrumenty ochrany lidských práv - tyto dokumenty vyžadují ratifikaci členských států, a proto mají do té doby nezávaznou povahu. Lze mezi ně zařadit např. Zásady demokratických voleb, Chartu základních a sociálních práv, Chartu zemědělství a bezpečnosti potravy nebo také Deklaraci o HIV a AIDS. Tyto dokumenty jsou významné pro formulaci zásad a způsobů, jak by státy měly jednat a rozhodovat, jsou však právně nevynutitelné.¹⁹⁴

Orgány společenství SADC jsou dle článku 9 Deklarace SADC: Shromáždění hlav států nebo vlád, Orgán politické, obranné a bezpečnostní spolupráce, Rada ministrů, Jednotný výbor ministrů, Stálý výbor úředníků, Sekretariát v čele s výkonným tajemníkem, Tribunál a národní výbory.¹⁹⁵

Tribunál SADC je zřízen článkem 9 Smlouvy a dále upraven v článku 16, který stanoví, že úkolem Tribunálu je zejména zajistit dodržování a správnou interpretaci ustanovení Smlouvy a dalších právních instrumentů a rozhodovat se sporech z nich plynoucích. Sídlo bylo určeno v roce 2001 Radou ministrů ve Windhoeku v Namibii a soudci byli jmenováni v roce 2005. První žádost k soudu byla podána 27. srpna 2007.¹⁹⁶ Jurisdikce Tribunálu je stanovena v článku 14 Protokolu, který stanoví, že soud má pravomoc

¹⁹¹ čl. Deklarace SADC

¹⁹² čl. 5 (1) Deklarace SADC

¹⁹³ Seznam přijatých protokolů i jejich znění dostupné na webových stránkách SADC: *Southern African Development Community* [online]. 16. 2. 2009 [cit. 2011-08-05]. Protocols. Dostupné na <<http://www.sadc.int/index/browse/page/121>>.

¹⁹⁴ Podrobněji: RUPPEL, Regional economic communities ..., 2009, s. 294 – 295.

¹⁹⁵ čl. 9 a dále jednotlivé instituce čl. 10-16a Deklarace SADC

¹⁹⁶ *Southern African Development Community* [online]. 10. 12. 2010 [cit. 2011-08-05]. Introducing SADC. Dostupné na <<http://www.sadc.int/index/browse/page/715>>.

rozhodovat ve všech sporech a o všech žádostech, které jsou mu svěřeny Deklarací SADC a Protokolem o Tribunálu a pravidlech řízení před ním (dále jen „Protokol“)¹⁹⁷, pokud se tyto spory týkají interpretace nebo aplikace smlouvy, interpretace, aplikace či platnosti ostatních dokumentů společenství nebo jeho institucí a jiné otázky a spory členských států ze smluv mezi nimi uzavřenými a je-li tribunálu ve smlouvě svěřena pravomoc rozhodovat.¹⁹⁸ Tribunál má také pravomoc rozhodovat spory mezi státy navzájem a mezi právníckými a fyzickými osobami a státy. Fyzické a právnícké osoby mohou podat žalobu proti státu jedině, pokud využily všech národních prostředků nápravy nebo jsou nezpůsobilé takto jednat dle domácí jurisdikce.¹⁹⁹ Dovolá-li se u soudu jedna ze stran, souhlasu ostatních stran již není třeba.²⁰⁰ Soud může rozhodovat spory mezi státy a SADC²⁰¹, fyzickými a právníckými osobami a společenstvím²⁰² a také mezi společenstvím a jeho zaměstnanci.²⁰³ Má také posudkovou pravomoc.²⁰⁴

Tribunál je určen zejména k rozhodování sporů plynoucích z ekonomické unie, není primárně vytvořen k ochraně lidských práv, avšak vzhledem k tomu, že společenství stojí na principech demokracie, vlády práva a ochraně lidských práv, jeho pravomoc zahrnuje i rozhodování sporech lidskoprávních. Jedním z důkazů příkladů může být tzv. případ Campbell („*Campbell case*“) z roku 2007.²⁰⁵

V této věci Tribunál SADC řešil případ, kdy na základě změny Zimbabwské ústavy dodatkem č. 17 z roku 2005 bylo možno vyvlastnit zemědělskou půdu vládou státu Zimbabwe bez kompenzace. Zároveň bylo vyloučeno právo podat proti takovému rozhodnutí stížnost k soudu. Zimbabwská společnost Mike Campbell Limited, které byl tímto způsobem odňat pozemek, podala žalobu jak k Nevyššímu soudu Zimbabwe (plní též funkci Ústavního soudu), tak k Tribunálu SADC. Žadatel namítal porušení lidských práv spočívající v diskriminaci z rasových důvodů (půda byla takto odňata přibližně 4000 bílým farmářům

¹⁹⁷ Protocol on Tribunal and the Rules of Procedure Thereof (SADC) [online]. Dostupné na: <<http://www.sadc.int/index/browse/page/163#article14>>.

¹⁹⁸ čl. 14 Protokolu

¹⁹⁹ čl. 15 Protokolu.

²⁰⁰ čl. 15 Protokolu

²⁰¹ čl. 17 Protokolu

²⁰² čl. 18 Protokolu

²⁰³ čl. 19 Protokolu

²⁰⁴ čl. 20 Protokolu

²⁰⁵ Text rozhodnutí dostupný na webových stránkách Tribunálu SADC:

SADC Tribunal: Campbell Limited and Campbell v. Zimbabwe (2/2007) [online]. Dostupné na <<http://www.sadc-tribunal.org/docs/CASENo207.pdf>>.

Podrobnější analýza a kritika MOYO, Admark. Defending human rights and the rule of law by the SADC Tribunal: *Campbell and beyond*. *Human Rights Law Review*, 2009, roč. 9, č. 2, s. 590 - 614.

Další rozhodnutí tribunálu: *SADC Tribunal* [online]. c2010 [cit. 2011-08-05]. Decisions. Dostupné na <<http://www.sadc-tribunal.org/pages/decisions.htm>>.

včetně M. Campbella), odnětí práva na kompenzaci a na přístup k soudům s tím, že takovéto jednání ze strany státu je porušením ustanovení smlouvy SADC. Stát Zimbabwe namítal jasnou formulaci v Ústavě, která takovéto jednání umožňuje, což potvrdil také rozhodnutím Nejvyššího soudu Zimbabwe, který stížnost žadatele odmítl jako nepřijatelnou. Tribunál SADC rozhodl ve prospěch stěžovatelů (Mike Campbell, William Campbell a 77 dalších bílých farmářů) a potvrdil, že zde došlo k porušení lidských práv spočívajících v zamezení přístupu k soudům a v diskriminaci z rasových důvodů. Ačkoliv však takto jasně rozhodl o porušení lidských práv a nařídil státu Zimbabwe, aby přijal opatření k provedení rozhodnutí, vláda Zimbabwe deklarovala, že takové rozhodnutí nepřijímá.²⁰⁶ Na základě tohoto rozhodnutí Tribunálu byly podány další žaloby proti státu Zimbabwe.²⁰⁷ Rozhodnutí má důležitý význam a je citováno i v jiných rozhodnutích Tribunálu.²⁰⁸

Samotný Tribunál však nemá pravomoc ukládat sankce státům za nevyhnutí jeho rozsudků, jako je tomu např. u soudního dvora COMESA. Může dát podnět Shromáždění, (které má dle čl. 33 Smlouvy pravomoc ukládat státům sankce mimo jiné za trvalé neplnění povinností se Smlouvy), aby podniklo vhodná opatření. Tento způsob úpravy je ale poměrně neefektivní, neboť je závislý na politické vůli členských států a Shromáždění a nedává samotnému Tribunálu dostatečné možnosti k prosazení svých rozhodnutí.

Samotný Tribunál se však nyní potýká s problémem samotné své existence. Stát Zimbabwe podal v souvislosti s nerespektováním rozhodnutí ve sporu *Campbell v. Zimbabwe* podnět k přezkoumání pravomoci soudu. Nedostatek této pravomoci zdůvodňuje tím, že Protokol Tribunálu SADC nikdy nevesel v platnost. Do doby, než bude tato otázka vyřešena, soud nepřijímá nové případy a nejmenuje nové soudce.²⁰⁹

SADC se intenzivně věnuje úpravě lidských práv ve svém právním systému a snaží se také zajistit jejich ochranu. To se do této doby setkalo s úspěchem, avšak budoucnost ukáže,

²⁰⁶ podrobněji k případu Campbell:

RUPPEL. *Regional economic communities...*, 2009, s. 297-300.

a také: *The Zimbabwean: the voice for voiceless* [online]. 2010-05-27, 2011-08-19 [cit. 2011-08-19]. Campbell Case: heads of argument summary. Dostupné na <<http://www.thezimbabwean.co.uk/news/13001/campbell-case-heads-of-argument-summary.html>>.

²⁰⁷ SADC Tribunal: Fick a další v. Zimbabwe (1/2010) [online]. Dostupné na <<http://www.sadc-tribunal.org/docs/case012010.pdf>>.

²⁰⁸ Například pro odůvodnění podání žádosti k Tribunálu SADC z důvodu nemožnosti využít prostředků nápravy na národní úrovni, viz rozhodnutí: *SADC Tribunal: Bach's Transport (PTY) LTD v. Demokratická Republika Kongo* [online]. Dostupné na <<http://www.sadc-tribunal.org/docs/case142008.pdf>>.

Další rozhodnutí Soudu: *SADC Tribunal* [online]. c2010 [cit. 2011-08-05]. Decisions. Dostupné z WWW: <<http://www.sadc-tribunal.org/pages/decisions.htm>>.

²⁰⁹ EBOBRAH, Solomon T. Human rights developments in African sub-regional economic communities during 2010. *Human Rights Law Review*, 2008, roč. 11, č. 1, s. 246 - 247.

jak bude vyřešen problém s existencí Tribunálu a zda bude dále schopen dále fungovat a rozhodovat i případy týkající se lidských práv.

6. 8. AMU (UMA²¹⁰) – Unie arabského Maghrebu

AMU (*The Arab Maghreb Union*), byla založena 17. února 1989 v Makareši (Maroko), kdy byla podepsána Smlouva zakládající AMU (dále jen Smlouva AMU)²¹¹ pěti státy, které jsou dodnes jejími členy.²¹² Cíli AMU je podporovat bratrství mezi členskými státy a jejich národy, podporovat pokrok a blahobyt států a hájit jejich práva, přispívat k zachování míru, volného pohybu osob, služeb a zboží, uskutečňovat společnou politiku v některých oblastech,²¹³ zajistit nezávislost členských států, aj.²¹⁴

Orgány AMU jsou Předsednická rada, Rada ministrů zahraničních věcí, Generální sekretariát, ministerské komise, Poradní orgán.²¹⁵

Unie má také svůj Soudní orgán²¹⁶ se sídlem v Nouakchott (Mauritánie). V jeho pravomoci je rozhodovat spory ohledně interpretace a aplikace Smlouvy a smluv uzavřených v rámci AMU, je-li mu v těchto případech pravomoc svěřena Předsednickou radou nebo stranami sporu. Orgán má také posudkovou pravomoc a může tedy vydávat posudky ohledně právních otázek, které jsou mu předloženy Předsednickou radou. K soudu ale nemají přímý přístup jednotlivci a jediným způsobem, jak docílit toho, aby soud projednával jejich žádost, je učinit takto nepřímou přes vládu svého státu. V tomto případě tedy soudní orgán nezabezpečuje dostatečně ochranu lidských práv v případě, že jsou tato práva porušena členským státem, jehož příslušníkem je „stěžovatel“.

Jelikož hmotněprávní úprava neodkazuje přímo na ochranu lidských práv a ani ji upravuje, pouze spíše nepřímou jako předpoklad rozvoje, spolupráce, míru a bezpečnosti počítá s jejich ochranou. Soudní orgán AMU také nemá pravomoci rozhodovat o lidských právech a neumožňuje jednotlivcům přístup k soudu. AMU proto není v současnosti schopna zajistit lidským právům na lokální úrovni účinnou ochranu. V tomto smyslu se vyjadřuje i Nwauche ve svém článku.²¹⁷

²¹⁰ Rozdílná zkratka pochází z originálního znění ve francouzském jazyce – *L'Union du Maghreb Arabe*

²¹¹ *Traité instituant l'Union du Maghreb Arabe*. [online]. Dostupné na <http://www.maghrebarabe.org/images/traite_de_marrakech.pdf>

²¹² Seznam členů viz v příloze 9.4

²¹³ čl. 2 Smlouvy AMU

²¹⁴ čl. 3 Smlouvy AMU

²¹⁵ čl. 4-12 Smlouvy AMU

²¹⁶ čl. 13 Smlouvy AMU, pro více informací o Soudním orgánu viz: *African international courts and tribunals* [online]. c2011 [cit. 2011-08-23]. Instance Judiciaire of the AMUIJ - Arab Maghreb Union . Dostupné na <http://www.aict-ctia.org/courts_subreg/amu/amu_home.html>.

²¹⁷ NWAUCHE. *Regional economic communities ...*, 2009, s. 344.

Existují však také jiné organizace, jež nemají status ekonomických lokálních společenství uznaných Africkou Unií, přesto mají svůj podíl na ochraně lidských práv v Africe. K těmto organizacím můžeme zařadit Ligu Arabských států a WAEMU.

6. 9. WAEMU (UEMOA²¹⁸) - Západoafrická hospodářská a měnová unie

WAEMU²¹⁹ (*West African Economic and Monetary Union*) sdružuje bývalých osm francouzských koloniálních států²²⁰. Tato unie byla založena 10. ledna 1994 Smlouvou o založení WAEMU²²¹ (tzv. „Dakarská smlouva“, dále jen „Smlouva WAEMU“) za účelem udržení stability měny, tzv. „CFA franku“. Jejím cílem je vytvořit společný trh s volným pohybem zboží, osob a služeb a spolupráce v dalších oblastech. WAEMU navazuje na předchozí Západoafrickou hospodářskou unii (WAEU), která byla založením nové unie zrušena.²²²

Mezi principy deklarované ve Smlouvě je zmíněn také *respekt k lidským právům dle Africké charty*.²²³

Orgány WAEMU jsou Shromáždění hlav států a vlád, Rada ministrů, Komise, Soudní dvůr a Účetní dvůr.²²⁴

Shromáždění vykonává především řídicí funkce a může přijímat dodatkové protokoly ke Smlouvě²²⁵ a tuto pravomoc může svěřit také Radě ministrů.

Soudní dvůr má pravomoc rozhodovat ve věcech posouzení legality jednotlivých instrumentů práva unie, jež mu mohou být předloženy Radou ministrů, Komisí, členskými státy, občany a právníckými osobami. Může také vydávat předběžná rozhodnutí týkající se interpretace Smlouvy. Jestliže komise dospěje k názoru, že členský stát nesprávně interpretoval normu unijního práva, předloží tuto věc Soudu, který v této věci rozhodne.

²¹⁸ Častěji používaná je tato zkratka z francouzského znění unie: *Union économique et monétaire ouest-africaine*

²¹⁹ *Union économique et monétaire ouest-africaine* [online]. 1.8.2011 [cit. 2011-08-03]. Dostupné na <<http://www.uemoa.int/Pages/Home.aspx>>.

²²⁰ Seznam členů viz v příloze 10.3

²²¹ Smlouva vstoupila v platnost 1. srpna 1994, text dostupný na webových stránkách WAEMU: *Traité modifié de l'Union Economique et Monétaire Ouest Africaine* [online]. Dostupné na <<http://www.uemoa.int/Documents/TraitReviserUEMOA.pdf>>.

²²² *Department on international relations and cooperation - Republic of South Africa* [online]. c2003, 2004-02-12 [cit. 2011-08-19]. West African Economic and Monetary Union (WAEMU) / Union Economique et Monétaire de l'ouest Africaine (UEMOA). Dostupné na <<http://www.dfa.gov.za/foreign/Multilateral/africa/waemu.htm>>.

²²³ čl. 3 Smlouvy WAEMU

²²⁴ čl. 16 Smlouvy WAEMU

²²⁵ čl. 17-19 Smlouvy WAEMU

Přestože jednotlivci mají přímý přístup k Soudu, jeho role v ochraně lidských práv není tolik významná, jak by se z tohoto faktu mohlo zdát. Soud má totiž omezenou pravomoc, jež mu neukládá přímo rozhodovat o otázkách lidskoprávních. Ty mohou být řešeny jediné tehdy, pokud se bezprostředně týkají otázek svěřených soudu.²²⁶ WAEMU by tedy mohla zajišťovat ochranu lidských práv svým Soudním dvorem, pokud by ovšem zakotvovalo ochranu lidských práv na subregionální úrovni. Dokud taková ustanovení nevčlení do své právní úpravy, dostatečnou ochranu jim nebude schopna poskytnout.

6.10. Liga arabských států

Liga arabských států (*League Of Arab States*)²²⁷, která vznikla již v roce 1945, není pouze africkou organizací, jako předchozí jmenované, sdružuje 22 států²²⁸, avšak pouze deset z nich se nachází na území afrického kontinentu.²²⁹

Cílem Ligy původně nebylo chránit lidská práva a zaměřovala se spíše na kulturní, politickou a ekonomickou spolupráci. Mezi její orgány patří Rada, Generální sekretariát a Trvalé výbory.²³⁰ V roce 1986 byla rozhodnutím Rady vytvořena *Arabská rada pro lidská práva*, jejímž hlavním úkolem je právě prosazování lidských práv. V roce 1994 byla také vytvořena *Arabská charta lidských práv*, která byla později revidována a v roce 2008 vstoupila v platnost v této nové verzi. Státy se zavazují, že přijmou opatření k prosazování lidských práv i práv národů upravených v *Revidované arabské chartě* a předkládají generálnímu tajemníkovi Ligy zprávy o prosazování lidských práv. Ty posuzuje sedmičlenný Arabský výbor pro lidská práva. Ten může na základě svých zjištění předkládat doporučení Radě a svá zjištění zveřejnit.²³¹

Arabská charta bohužel neumožňuje podávání individuálních stížností, lze tak učinit pouze prostřednictvím zpráv členských států. Zakotvení práv v ní je sice pozitivním jevem, procesní stránka ale účinně zajištěna. Tento způsob není příliš efektivní vzhledem k tomu, že závisí na politické vůli a samotné postižené osoby se nemohou přímo dovolat ochrany svých práv u nezávislého orgánu, který by jejich záležitost prošetřil.²³²

²²⁶ NWAUCHE. Regional economic communities ..., 2009, s. 335-338.

Podrobněji tamtéž.

²²⁷ *League Of Arab States* [online]. c2006 [cit. 2011-08-03]. Dostupné na <http://www.arableagueonline.org/las/index_en.jsp>.

Oficiální webové stránky Ligy arabských států jsou nyní funkční pouze v arabštině, anglická verze se připravuje.

²²⁸ Úplný seznam členů Ligy arabských států viz v příloze 11.4

²²⁹ Seznam členů Ligy na africkém kontinentu viz v příloze 11.5

²³⁰ Pact of the League of Arab States [online]. Dostupné na <http://idw.csfederalismo.it/attachments/264_Pact%20of%20the%20League%20of%20Arab%20States.pdf>.

²³¹ NWAUCHE. Regional economic communities ..., 2009, s. 338-342.

²³² Podrobněji: NWAUCHE. Regional economic communities ..., 2009, str. 338-342.

Na Africkém kontinentu působí v současné době řada lokálních organizací, které byly primárně určeny k zabezpečení hospodářské spolupráce. Některé z nich si daly za cíl také chránit lidská práva na svém území a za tímto účelem přijaly potřebnou legislativu. K organizacím, které dostatečně upravují jak hmotněprávní stránku (přímým odkazem na Africkou chartu a další protokoly AU nebo vlastní úpravou lidských práv), tak procesní zajištění ochrany lidských práv a zároveň jsou schopny zajistit její faktickou funkčnost, patří ECOWAS, EAC a SADC. Ostatní lokální organizace zatím nejsou schopny efektivně zajistit ochranu lidských práv, některé se na tento cíl zatím ani nezaměřují. Lze ale očekávat, že systém ochrany lidských práv na subregionální (lokální) úrovni se bude v Africe postupně zdokonalovat. V budoucnu se ukáže, jak rychle a efektivně se africké lokální organizace dokáží ujmout tohoto úkolu a přispět tak k efektivní ochraně lidských práv na africkém kontinentu.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo posoudit míru mezinárodní ochrany lidských práv na africkém kontinentu. Z postupné analýzy regionálních a lokálních instrumentů jejich ochrany vyplývá, že ochrana lidských práv není doposud uspokojivě zajištěna a v jednotlivých oblastech Afriky jsou stále v míře poskytované ochrany poměrně značné rozdíly.

V rámci Africké unie bylo vytvořeno mnoho lidskoprávních dokumentů, z nichž nejdůležitějším je Africká charta pro lidská práva a práva národů. Africká charta a jiné dokumenty zakotvují lidská práva a podrobně je tedy upravují na úrovni hmotného práva, což se dá považovat za velmi pozitivní jev. Africká komise, která byla zřízena k jejich ochraně, však nemá dostatečné pravomoci k tomu, aby je dokázala účinně prosazovat a vynucovat jejich ochranu. Je však nutno kladně hodnotit její přínos na poli výzkumu a osvěty. Při analýze soudních institucí působících na kontinentu jako celku nelze než dospět k závěru, že tento systém v současnosti vůbec není schopen zastávat svou funkci. Je tomu tak proto, že Africký soud pro lidská práva a práva národů, ač je formálně zakotven a ustanoven, prakticky nefunguje, neboť prozatím vydal pouze jedno procesní rozhodnutí o své nepřislušnosti. Africký soudní dvůr jako soudní autorita AU zatím nevydal vůbec žádné rozhodnutí a v nejbližší době nelze očekávat, že by se situace změnila, protože se zřejmě počítá s tím, že se africké instituce budou soustředit zejména na plánované sjednocení obou soudních orgánů více, než na funkčnost Soudu AU. Sjednocení těchto orgánů je však stále nejistou otázkou do budoucna, neboť protokol o vzniku nového soudu *The African Court of Justice and Human Rights* byl dosud ratifikován pouze třemi státy. S ohledem na slabou ochranu poskytovanou Africkou komisí a prakticky nefunkční soudní orgány je jasné, že na regionální úrovni není zabezpečena ochrana lidských práv v případě, že by došlo k porušování. Situace se, doufejme, zlepší v budoucnu, bude-li jediný regionální africký soudní orgán skutečně vytvořen, aby zabezpečil možnost jednotlivců dovolat se práv jim garantovaných hmotným právem. Vzhledem k době, která jsou potřeba k ratifikacím a řešení organizačních otázek je ale možné, že tato změna nastane až v řádu let.

Lokální organizace se v míře své ochrany značně liší a každá z nich zajišťuje ochranu lidských práv na jiné úrovni. Všechna společenství jsou zaměřena primárně na hospodářský rozvoj, některá z nich se však skutečně soustředí pouze na něj a poskytují lidským právům jen nízkou nebo vůbec žádnou ochranu. Mezi taková společenství patří např. ECCAS, CEN-SAD, AMU. Je to způsobeno tím, že buď tato společenství vůbec neupravují ve svých právních dokumentech ochranu lidských práv, ani na ni neodkazují, nebo nemají soudní orgán, který by

takovým právům, byť i formálně upraveným, poskytoval ochranu. Poslední jmenovaná organizace sice má soudní orgán, ale vzhledem k tomu, že se AMU nezaměřuje na ochranu lidských práv, může být taková ochrana poskytnuta jen nepřímo, tedy spadala-li by věc i jinak do pravomoci soudu. ECCAS a CEN-SAD nemají ani fungující soudní orgány, ani dostatečnou hmotněprávní úpravu, která by zajistila ochranu lidských práv. WAEMU sice má soudní orgán, který by mohl vynucovat ochranu lidských práv a hlásí se k ochraně lidských práv dle Africké charty, jeho soudnímu orgánu však není přímo dána pravomoc takové případy projednávat. Ochrana zde proto může být poskytnuta pouze nepřímo.

Některé organizace naopak zařadily mezi své úkoly vedle hospodářského rozvoje také ochranu lidských práv a řada z nich ji také rozpracovala ve vlastních lidskoprávních dokumentech. Patří mezi ně ECOWAS, COMESA, EAC, IGAD, SADC a Liga arabských států. Jen některé z nich však mohou zajistit také jejich procesní ochranu v případě, že budou narušována. ECOWAS, COMESA, EAC, a SADC mají zakotvenu vlastní soudní instituci ve svých ustavujících dokumentech, IGAD a Liga s vytvořením takového orgánu zatím nepočítají. Liga arabských států sice má Komisi pro lidská práva, která je však pouze poradním orgánem s posudkovou pravomocí a její vliv na ochranu lidských práv je slabý. Soudní dvůr COMESA je institucionálně zakotven a ustanoven a má potenciál přispět k ochraně lidských práv, avšak prakticky nerozhoduje. Jedinými organizacemi, mezi jejichž cíle patří také ochrana lidských práv, která je hmotněprávně i procesně zakotvena a řešena soudními orgány společenství jsou ECOWAS, EAC a SADC. Soudní orgány ECOWAS a SADC jsou pravomocné rozhodovat o lidskoprávních otázkách a jak dokládá jejich rozhodovací činnost, také tak činí. Problémem ovšem zůstává praktické prosazování rozhodnutí v případě, že státy daná rozhodnutí nerespektují. Soudní dvůr společenství EAC sice nemá přímé zmocnění rozhodovat v otázkách ochrany lidských práv, sám ale takovou pravomoc dovozuje z obecných ustanovení a principů společenství. Tento orgán je schopen významně přispívat k ochraně lidských práv na území společenství, bylo by však vhodné v budoucnu takovouto pravomoc explicitně zakotvit.

Lokální organizace, respektive zejména některé z nich, hrají v současné době roli v ochraně lidských práv. Vzhledem k praktické nefunkčnosti soudních orgánů AU jsou to právě lokální organizace, na jejichž půdě by mohli jednotlivci, jejichž lidská práva byla porušena, najít své zastání v případě, že se jej nedočkají u národních soudů. Většina organizací však bohužel pro svou nedostatečnou právní úpravu nebo nefunkčnost institucí není zatím schopna takovou roli plnit. Výjimku tvoří ECOWAS, EAC a SADC, které jsou schopny díky kodifikaci zásady ochrany lidských práv, procesnímu zajištění a praktickému

fungování institucí poskytnout určitou míru ochrany lidských práv. Problémem však zůstává schopnost svá rozhodnutí prosadit, a také informovanost a přístupnost k soudním orgánům.

Africký systém ochrany lidských práv je ale mladým systémem, který se stále vyvíjí a lze očekávat, že tak, jako se hospodářsky zaměřená Evropská společenství postupem času od čistě hospodářských cílů orientovala také na ochranu lidských práv, budou se patrně i africké lokální organizace stále více zdokonalovat v ochraně lidských práv. Některé instituce a orgány již byly vytvořeny a některé z nich také plní své úkoly, jiné dosud mají vzniknout a ujmout se jich. Afriku ještě ale čeká dlouhá cesta k tomu, aby (na regionální a subregionální úrovni) byla lidská práva chráněna na dostatečné úrovni a ve všech oblastech.

Seznam použitých zdrojů

Primární zdroje

Normativní zdroje

1. *African Charter of Human and Peoples' Rights* [online]. Dostupné na <http://www.achpr.org/english/_info/charter_en.html>.
2. *Agreement establishing the intergovernmental authority on development* [online]. Dostupné na <http://www.igad.int/etc/agreement_establishing_igad.pdf>.
3. *COMESA Treaty* [online]. Dostupné na <http://about.comesa.int/attachments/comesa_treaty_en.pdf>.
4. *Constitutive Act of the African Union* [online]. Dostupné na <<http://www.au.int/en/sites/default/files/Constitutive%20act%20French.pdf>>.
5. *Declaration on the Enhancement of Women's Participation and Representation in Decision Making (IGAD)* [online]. Dostupné na <http://www.igad.int/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=62&Itemid=144>.
6. *ECCAS Treaty* [online]. Dostupné na <<http://www.ceeac-eccas.org/pdf/traites/ECCAS%20Treaty.pdf>>.
7. *Pact of the League of Arab States* [online]. Dostupné na <http://idw.csfederalismo.it/attachments/264_Pact%20of%20the%20League%20of%20Arab%20States.pdf>.
8. *Protocol of the Court of Justice of the African Union* [online]. Dostupné na <http://www.au.int/en/sites/default/files/PROTOCOL_COURT_OF_JUSTICE_OF_THE_AFRICAN_UNION.pdf>.
9. *Protocol on the Community court of Justice (ECOWAS)* [online]. Dostupné na <http://www.courtecowas.org/site/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=24&lang=en>.
10. *Protocol on the Statute of the African Court of Justice and Human Rights* [online]. Dostupné na <http://www.au.int/en/sites/default/files/PROTOCOL_STATUTE_AFRICAN_COURT_OF_JUSTICE_AND_HUMAN_RIGHTS.pdf>.
11. *Protocol on the statute of the African Court of Justice and Human Rights* [online]. Dostupné na <http://www.african-court.org/fileadmin/documents/Court/Statute%20ACJHR/ACJHR_Protocol.pdf>.

12. *Protocol on Tribunal and the Rules of Procedure Thereof (SADC)* [online]. Dostupné na: <<http://www.sadc.int/index/browse/page/163#article14>>.
13. *Protocol to the African Charter on Human And Peoples' Rights on the Establishment of an African Court on Human and Peoples' Rights* [online]. Dostupné na <http://www.au.int/en/sites/default/files/PROTOCOL_AFRICAN_CHARTER_HUMAN_PEOPLES_RIGHTS_ESTABLISHMENT_AFRICAN_COURT_HUMAN_PEOPLES_RIGHTS_1.pdf>.
14. *Traité instituant l'Union du Maghreb Arabe* [online]. Dostupné na http://www.maghrebarabe.org/images/traite_de_marrakech.pdf>.
15. *Traité modifié de l'Union Economique et Monetaire Ouest Africaine* [online]. Dostupné na <<http://www.uemoa.int/Documents/TraitReviserUEMOA.pdf>>.
16. *Treaty Establishing the African Economic Community* [online]. Dostupné na <http://www.au.int/en/sites/default/files/TREATY_ESTABLISHING_THE_AFRICAN_ECONOMIC_COMMUNITY.pdf>.
17. *Treaty for the Establishment of the East African Community* [online]. Dostupné na <<http://www.eac.int/treaty/>>.
18. *Treaty of ECOWAS* [online]. Dostupné na <<http://www.comm.ecowas.int/sec/index.php?id=treaty&lang=en>>.

Jiné dokumenty vydané africkými institucemi/orgány

1. *African Court on Human and Peoples' Rights : Interim rules* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. Protocol on the statute of the african court of justice and human rights. Dostupné na <<http://www.african-court.org/fileadmin/documents/Court/Interim%20Rules%20of%20Court/Interim%20Rules%20of%20Court.pdf>>.
2. *African Union : List of countries which have signed, ratified/acceded to the Protocol on the Statute of the African Court of Justice and Human Rights* [online]. 2010-01-27 [cit. 2011-08-19]. Dostupné na <http://www.au.int/en/sites/default/files/9999Protocol_on_Statute_of_the_African_Court_of_Justice_and_HR.pdf>.
3. *African Union : List of countries which have signed, ratified/acceded to the Treaty Establishing the African Economic Community* [online]. 2010-01-27 [cit. 2011-08-19]. Dostupné na <http://www.au.int/en/sites/default/files/98Treaty_Establishing_the_AEC.pdf>.

4. *African Union*: List of countries which have signed, ratified/acceded to the Protocol to the African Charter on Human And Peoples' Rights on the Establishment of an African Court on Human and Peoples' Rights [online]. Dostupné na <<http://www.au.int/en/sites/default/files/992achpr.pdf>>.
5. *African Union*: List of countries which have signed, ratified/acceded to the African Charter on human and people's rights. [online]. 2011-01-27 [cit. 2011-08-19]. Dostupné na: <http://www.au.int/en/sites/default/files/93African_Charter_on_Human_and_Peoples_Rights.pdf>.
6. *African Union*: List of countries which have signed, ratified/acceded to the Protocol to the African Charter on Human And Peoples' Rights on the Establishment of an African Court on Human and Peoples' Rights . [online]. 2011-01-27 [cit. 2011-08-19]. Dostupné na <<http://www.au.int/en/sites/default/files/992achpr.pdf>>.
7. *African Union*: List of countries which have signed, ratified/acceded to the Protocol of the Court of Justice of the African Union [online]. 2011-01-27 [cit. 2011-08-19]. Dostupné na <http://www.au.int/en/sites/default/files/9991_Court_of_Justice.pdf>.

Soudní rozhodnutí a posudky

1. *African Court on Human and Peoples' Rights* : Michelot Yogogombaye v. Senegal (1/2008) [online]. Dostupné na <http://www.african-court.org/fileadmin/documents/Court/Latest_Judgments/English/JUDGMENT._MICHELOT_YOGOGOMBAYE_VS._REPUBLIC_OF_SENEGAL_1_.pdf>.
2. *Community court of justice – ECOWAS*: Hadijatou Mani Koraou v. Niger z 27. října 2008 [online]. Dostupné na <http://www.unhcr.org/refworld/publisher,ECOWAS_CCJ,,496b41fa2,0.html>.
3. *East African Court of Justice*: James Katabazi a 21 dalších v. generální tajemník EAC a nejvyšší státní zástupce státu Uganda z 1. Listopadu 2007 [online]. Dostupné na <http://www.eacj.org/docs/judgements/JUDGMENT_REFERENCE_NO._1_OF_2007.pdf>.
4. *International Court of Justice*: Posudek Západní Sahara z 16. října 1975 [online]. Dostupné na <<http://www.icj-cij.org/docket/files/61/6195.pdf>>.
5. *SADC Tribunal*: Bach's Transport (PTY) LTD v. Demokratická Republika Kongo [online]. Dostupné na <<http://www.sadc-tribunal.org/docs/case142008.pdf>>.

6. *SADC Tribunal: Fick a další v. Zimbabwe (1/2010)* [online]. Dostupné na < <http://www.sadc-tribunal.org/docs/case012010.pdf>>.
7. *SADC Tribunal: Campbell Limited and Campbell v. Zimbabwe (2/2007)* [online]. Dostupné na < <http://www.sadc-tribunal.org/docs/CASENo207.pdf>>.

Sekundární zdroje

monografie

1. DAVID, Vladislav, SLADKÝ Pavel, ZBOŘIL, František. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. Praha: Leges, 2008. 426 s.
2. DRGONEC, Ján. *Právne kultúry Ázie a Afriky*. 1. vydání. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1991. 236 s.
3. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 2007. 248 s.
4. MURRAY, Rachel. *Human Rights in Africa: From the OAU to the African Union*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. 365 s.
5. POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, zvláštní část*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 511 s.
6. ZOUBEK, Vladimír. *Právověda a státověda, úvod do právního a státovědného myšlení*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2010. 700 s.

příspěvky ve sborníku

1. HANSUNGULE, Michhelo. African courts and the African Commission on Human and Peoples' Rights. In BÖSL, Anton, DIESCHO, Joseph (eds): *Human Rights in Africa – Legal Perspectives on the Protection and Promotion of human rights in Africa*. Windhoek (Namibia), Macmillan Education Namibia, 2009, s. 233 – 271.
2. KEETHARUTH, Sheila S. Major African legal instruments . In BÖSL, Anton, DIESCHO, Joseph (eds): *Human Rights in Africa – Legal Perspectives on the Protection and Promotion of human rights in Africa*. Windhoek (Namibia), Macmillan Education Namibia, 2009, s. 163-231.
3. MAIER, Hans. Lidská práva – nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciacie. In HANUŠ, Jiří (ed.). *Lidská práva – nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciacie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001, s. 8 – 25.

4. NWAUCHE, Enyinna S. Regional economic communities and human rights in West Africa and the African Arabic countries . In BÖSL, Anton, DIESCHO, Joseph (eds): *Human Rights in Africa – Legal Prospectives on the Protection and Promotion of human rights in Africa*. Windhoek (Namibia), Macmillan Education Namibia, 2009, s. 319 – 347.
5. RUPPEL, Oliver C. Regional economic communities and human rights in East and southern Africa. In BÖSL, Anton, DIESCHO, Joseph (eds): *Human Rights in Africa – Legal Prospectives on the Protection and Promotion of human rights in Africa*. Windhoek (Namibia), Macmillan Education Namibia, 2009, s. 272 – 317.

články v odborných časopisech

1. DUFFY, Helen. Hadijatou Mani Koroua v Niger: Slavery Unveiled by the ECOWAS Court *Human Rights Law Review*, 2008, roč. 9, č. 1, s. 151-170.
2. EBOBRAH, Solomon T. Human rights developments in African sub-regional economic communities during 2008. *Human Rights Law Review*, 2010, roč. 9, č. 1, s. 312-335.
3. EBOBRAH, Solomon T. Human rights developments in African sub-regional economic communities during 2009. *Human Rights Law Review*, 2010, roč. 10, č. 1, s. 233 - 264.
4. EBOBRAH, Solomon T. Human rights developments in African sub-regional economic communities during 2010. *Human Rights Law Review*, 2011, roč. 11, č. 1, s. 216 - 250.
5. HAMULÁK, Ondrej. Vytváření supranacionální justiční autority v Africe. *Jurisprudence*, 2009, roč. 18, č. 3, s. 3-11.
6. MALÍŘ, Jan. Regionální systém ochrany lidských práv v Africe – 1. Část. *Právní rozhledy*, 2004, roč. 11, č. 16, s. 605-610.
7. MALÍŘ, Jan. Regionální systém ochrany lidských práv v Africe – 2. Část. *Právní rozhledy*, 2004, roč. 11, č. 17, s. 635-639.
8. MOYO, Admark. Defending human rights and the rule of law by the SADC Tribunal: *Campbell* and beyond. *Human Rights Law Review*, 2009, roč. 9, č. 2, s. 590 - 614.
9. SERMET, Laurent. The absence of a derogation clause from the African Charter on Human and Peoples' Rights: a critical discussion. *Human Rights Law Review*, 2007, roč. 7, č. 1, s. 142 - 161.

internetové zdroje

1. *African Court on Human and Peoples* [online]. c2011 [cit. 2011-08-19]. Institutional background. Dostupné na <<http://www.african-court.org/en/court/about-the-court/institutional-background/>>.
2. *African international courts and tribunals* [online]. c2011 [cit. 2011-08-23]. Instance Judiciaire of the AMUIJ - Arab Maghreb Union. Dostupné na <http://www.aictctia.org/courts_subreg/amu/amu_home.html>.
3. *African Union : a United and Strong Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-18]. Dostupné na <<http://www.au.int/en/>>.
4. *African Union : a United and Strong Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. AU in a nutshell. Dostupné na <<http://www.au.int/en/about/nutshell>>.
5. *African Union : a United and Strong Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. Vision and Mission. Dostupné na <<http://au.int/en/about/vision>>.
6. *African Union : a United and Strong Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-19]. OAU/AU Treaties, Conventions, Protocols & Charters. Dostupné na <<http://www.au.int/en/treaties>>.
7. *African Union : a United and Strong Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-19]. Economic Community of Central African States. Dostupné na <Economic Community of Central African States>.
8. *African union* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. Community of Sahel-Saharan States (CEN-SAD). Dostupné na <http://www.africa-union.org/root/au/recs/cen_sad.htm>.
9. *African Union: a United and Strong Africa* [online]. 2011-07-27, <http://www.au.int/en/content/african-union-welcomes-south-sudan-54th-member-state-union> [cit. 2011-08-16]. African Union Welcomes South Sudan as the 54th Member State of the Union. Dostupné na <<http://www.au.int/en/content/african-union-welcomes-south-sudan-54th-member-state-union>>.
10. *Afrique en ligne : Actualités africaines: Economie Politique Finances Sports Friday Aug 05th* [online]. 05/02/2011 [cit. 2011-08-05]. Libya: CEN-SAD celebrates 13th anniversary . Dostupné na <<http://www.afriquejet.com/news/africa-news/libya:-cen-sad-celebrates-13th-anniversary-20110205358.html>>.
11. *BBC* [online]. c2011, 2011-16-11 [cit. 2011-08-29]. Western Sahara profile. Dostupné na <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14115273>>.
12. *COMESA* [online]. 2011-08-03 [cit. 2011-08-03]. Dostupné na <<http://www.comesa.int/>>.

13. *COMESA-EAC-SADC Tripartite : Greater regional harmonisation and cooperation* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. Dostupné na <<http://www.comesa-eac-sadc-tripartite.org/>>.
14. *Common Market for Eastern and Southern Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-19]. History of COMESA. Dostupné na <http://about.comesa.int/index.php?option=com_content&view=article&id=14&Itemid=31>.
15. *Communauté Economique des Etats de l'Afrique Centrale* [online]. c2011 [cit. 2011-08-03]. Dostupné na <<http://www.ceeac-eccas.org/>>.
16. *Community Court of Justice - ECOWAS* [online]. c2011 [cit. 2011-08-19]. Dostupné na <<http://www.courtecowas.org/site/index.php?lang=en>>.
17. *Department on international relations and cooperation - Republic of South Africa* [online]. c2003, 2004-02-12 [cit. 2011-08-19]. West African Economic and Monetary Union (WAEMU) / Union Economique et Monetaire de l'ouest Africaine (UEMOA). Dostupné na <<http://www.dfa.gov.za/foreign/Multilateral/africa/waemu.htm>>.
18. *Development Community* [online]. 16. 2. 2009 [cit. 2011-08-05]. Protocols. Dostupné na <<http://www.sadc.int/index/browse/page/121>>.
19. *East African Community : The East African Court of Justice* [online]. c2008 [cit. 2011-08-05]. Dostupné na <<http://www.eacj.org/>>.
20. *East African Community* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. EAC Protocol on Environment & Natural Resource Management. Dostupné na <http://www.eac.int/environment/index.php?option=com_content&view=article&id=122:eac-gender-a-community-development-framework&catid=3:key-documents>.
21. *Economic Community Of West African States (ECOWAS)* [online]. 2011-06-08 [cit. 2011-08-03]. Dostupné na <<http://www.ecowas.int/>>.
22. *ECOWAS Commission* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. Discover Ecowas: Protocols. Dostupné na <<http://www.comm.ecowas.int/sec/index.php?id=protocole&lang=en>>.
23. *Intergovernmental Authority on Development* [online]. c2011 [cit. 2011-08-03]. Dostupné na <<http://igad.int/>>.
24. *Intergovernmental Authority on Development* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. About Us. Dostupné na <http://igad.int/index.php?option=com_content&view=article&id=93&Itemid=124>.
25. *League Of Arab States* [online]. c2006 [cit. 2011-08-03]. Dostupné na <http://www.arableagueonline.org/las/index_en.jsp>.

26. MOLLER, Bjørn. *The Pros and Cons of Subsidiarity: The role of African regional and subregional organisations in ensuring peace and security in Africa*. Copenhagen: Danish Institute for International Studies, 2005.
Dostupné na <<http://www.isn.ethz.ch/pubs/ph/details.cfm?lng=en&id=18629>>.
27. *Parlement de la CEDEAO* [online]. c2007, 2010-10-05 [cit. 2011-08-19]. Dostupné na <<http://www.parl.ecowas.int/>>.
28. *SADC Tribunal* [online]. c2010 [cit. 2011-08-05]. Decisions. Dostupné na <<http://www.sadc-tribunal.org/pages/decisions.htm>>.
29. *SADC Tribunal* [online]. c2010 [cit. 2011-08-05]. Decisions. Dostupné na <<http://www.sadc-tribunal.org/pages/decisions.htm>>.
30. *Southern African Development Community* [online]. 10. 12. 2010 [cit. 2011-08-05]. Introducing SADC. Dostupné na <<http://www.sadc.int/index/browse/page/715>>.
31. *Southern African Development Community* [online]. 10.12.2010 [cit. 2011-08-05]. Introducing SADC. Dostupné na <<http://www.sadc.int/index/browse/page/715>>.
32. *Southern African Development Community* [online]. c2010 [cit. 2011-08-03]. na <<http://www.sadc.int/>>.
33. *The Zimbabwean : the voice for voiceless* [online]. 2010-05-27, 2011-08-19 [cit. 2011-08-19]. Campbell Case: heads of agrument summary. Dostupné na <<http://www.thezimbabwean.co.uk/news/13001/campbell-case-heads-of-argument-summary.html>>.
34. *Union économique et monétaire ouest-africaine* [online]. 1.8.2011 [cit. 2011-08-03]. Dostupné na <<http://www.uemoa.int/Pages/Home.aspx>>.
35. *United nations* [online]. c2011 [cit. 2011-08-05]. Member States of the United Nations. Dostupné na <<http://www.un.org/en/members/index.shtml>>.

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o ochraně lidských práv v Africe a lokálních organizacích. Věnuje se mezinárodní ochraně lidských práv obecně a specifickým rysům afrického kontinentu. Dále zpracovává ochranu lidských práv na celém kontinentu - pojednává o Africké Unii, Africké Chartě, Africké komisi a soudním orgánech působících na celém kontinentu. Dále se práce zabývá jednotlivými lokálními organizacemi a jejich vlivem na ochranu lidských práv v Africe.

Seznam klíčových slov

Africká Charta, Africká komise, Africká Unie, Africký soudní dvůr, Soud Africké Unie, Afrika, AMU, CEN-SAD, COMESA, , EAC, ECCAS, ECOWAS, hospodářské společenství, IGAD, lidská práva, lidskoprávní, Liga Arabských států, lokální organizace, mezinárodní právo, ochrana lidských práv, SADC, Soud Africké Unie, UEMOA, UMA, WAEMU.

Abstract

The thesis concerns about the protection of human rights in Africa and the local organisations. It covers the international protection on human rights in general and the specific patterns of the african legal system, it also introduces the main bodies and institutes to protect the human rights in Africa as a whole kontinent – The African union, The African Charter, The African commission and the judicial bodies with the continental jurisdiction. Then, the regional economic communities are described and analysed from the point of their potential of factual influence on protection of human rights.

List of the key words

Africa, African Charter, African commission, African court of justice, African court of justice and human rights, AMU, CEN-SAD, COMESA, regional economic community, EAC, ECCAS, ECOWAS, human rights, IGAD, international public law, regional organisation, protection, SADC, UEMOA, UMA, WAEMU.

Přílohy

Příloha č. 1: Africká Unie

1.1: Znak Africké Unie

Zdroj: *African Union: a United and Strong Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-15]. AU symbols and anthem. Dostupné z WWW: <<http://www.au.int/en/about/symbols>>.

1.2: Vlajka Africké Unie

Zdroj: *African Union: a United and Strong Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-15]. AU symbols and anthem. Dostupné z WWW: <<http://www.au.int/en/about/symbols>>.

1.3: Mapa AU

Zdroj: File:Map of the African Union with Suspended States.svg. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 21 November 2009, last modified on 29 July 2011 [cit. 2011-08-15]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Map_of_the_African_Union_with_Suspended_States.svg>.

1.4: Členové AU

1. Alžírsko
2. Angola
3. Benin
4. Botswana
5. Burkina Faso
6. Burundi
7. Čad
8. Demokratická Republika Kongo
9. Džibuti
10. Egypt
11. Eritrea
12. Etiopie
13. Gabon
14. Gambie
15. Ghana
16. Guinea
17. Guinea-Bissau
18. J.A.R
19. Jižní Súdán
20. Kamerun
21. Kapverdy
22. Keňa
23. Komory
24. Lesotho
25. Libérie
26. Libye
27. Madagaskar
28. Malawi
29. Mali
30. Mauricius
31. Mauritánie
32. Mosambik
33. Namibie
34. Niger
35. Nigérie
36. Pobřeží slonoviny
37. Republika Kongo
38. Rovnicková Guinea
39. Rwanda
40. Senegal
41. Seychely
42. Sierra Leone
43. Somálsko
44. Středoafriická Republika
45. Súdán
46. Svatý Tomáš a Princův ostrov
47. Svazijsko
48. Tanzanie
49. Togo
50. Tunisko
51. Uganda
52. Zambie
53. Zimbabwe
54. Saharská arabská demokratická republika

Příloha č. 2: ECOWAS

2.1: Logo ECOWAS

Zdroj: *Afrique 7 : l'info du continent en contenu* [online]. c2011 [cit. 2011-08-15]. Logo CEDEAO. Dostupné z WWW:

<http://www.afrique7.com/wpcontent/uploads/2011/06/logo_cedeao.png>.

2.2: Mapa ECOWAS

Zdroj: *UNIDO Regional Centre for Small Hydro Power* [online]. c2006 [cit. 2011-08-15]. Countries Participating in the Seminar. Dostupné z WWW:

<http://unidorc.org/nigeria/n_participating.htm>.

2.3: Členové lokální organizace ECOWAS

55. Benin
56. Burkina Faso
57. Gambie
58. Ghana,
59. Guinea
60. Guinea-Bissau
61. Kapverdy
62. Libérie
63. Mali
64. Niger
65. Nigérie
66. Pobřeží Slonoviny
67. Senegal
68. Sierra Leone
69. Togo

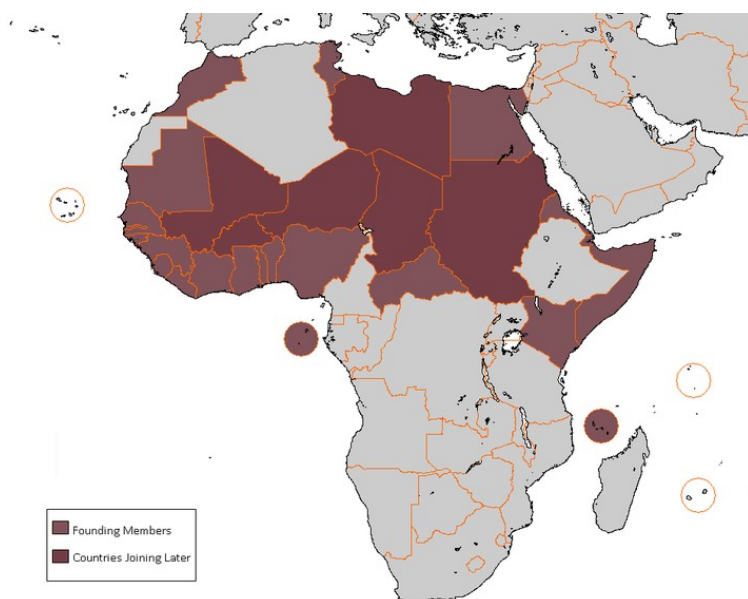
Příloha č. 3 : CEN-SAD

3.1: Logo CEN-SAD

Zdroj: *African Union : a United and Strong Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-15]. Community of Sahel-Saharan States (CEN-SAD). Dostupné z WWW: <http://www.african-union.org/root/au/recs/cen_sad.htm>.

3.2: Mapa CEN-SAD

Zdroj: File:Community of Sahel-Saharan States-map.PNG. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 7 August 2009, last modified on 27 June 2010 [cit. 2011-08-15]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Community_of_Sahel-Saharan_States-map.PNG>.

3.3: Členové CEN-SAD

1. Benin
2. Burkina Faso
3. Čad
4. Džibuti
5. Egypt
6. Eritrea
7. Gambie
8. Ghana
9. Guinea
10. Guinea-Bissau
11. Keňa
12. Komory
13. Libérie
14. Libye
15. Mali
16. Maroko
17. Mauritánie
18. Niger
19. Nigérie
20. Pobřeží Slonoviny
21. Senegal
22. Sierra Leone
23. Somálsko
24. Středoafriická Republika,
25. Súdán
26. Svatý Tomáš a Princův ostrov
27. Togo
28. Tunisko

Příloha č. 4: COMESA

4.1: Logo COMESA

Zdroj: MITI, Joseph. *In2 East Africa* [online]. 2011-05-18 [cit. 2011-08-15]. Comesa smallholder farmers to access low-cost credit. Dostupné z WWW: <<http://in2eastfrica.net/comesa-smallholder-farmers-to-access-low-cost-credit/>>.

4.2: Mapa COMESA

Zdroj: *Congo Planet* [online]. 2009-06-06 [cit. 2011-08-15]. U.S. diplomat to COMESA believes customs union to help Africa rebound in world economic crisis. Dostupné z WWW: <<http://www.congoplanet.com/article.jsp?id=45261439>>.

4.3: Členové COMESA

1. Burundi
2. Demokratická Republika Kongo
3. Džibuti
4. Egypt
5. Eritrea
6. Etiopie
7. Keňa
8. Komory
9. Libye
10. Madagaskar
11. Malawi
12. Mauricius
13. Rwanda
14. Seychely
15. Súdán
16. Svazijsko
17. Uganda
18. Zambie
19. Zimbabwe

Příloha č. 5: EAC

5.1: Znak EAC

Zdroj: *African Press Organization* [online]. 2011-03-21 [cit. 2011-08-15]. EAC and World Bank Group agree on more support to EAC integration. Dostupné z WWW: <<http://appablog.wordpress.com/2011/03/21/eac-and-world-bank-group-agree-on-more-support-to-eac-integration/>>.

5.2: Vlajka EAC

Zdroj: *Wikipedia : The free encyclopedia* [online]. 2006-02-16 [cit. 2011-08-15]. File:Flag of EAC.svg. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Flag_of_EAC.svg>.

5.3: Mapa EAC

Zdroj: *Freight intra Africa* [online]. c2011 [cit. 2011-08-15]. EAC members. Dostupné z WWW: <<http://www.freightintoafrica.com/recsatradecorridors/eacregion>>.

5.4: Členové EAC

1. Burundi
2. Keňa
3. Tanzanie
4. Uganda
5. Rwanda

Příloha č. 6: ECCAS

6.1: Znak ECCAS

Zdroj: *Gabon Eco* [online]. 20101-10-21 [cit. 2011-08-15]. CEEAC: les experts de l'aviation civile préparent la réunion des ministres des Transports de la Céeac. Dostupné z WWW: <http://gaboneco.com/show_article.php?IDActu=20232>.

6.2: Mapa ECCAS

Zdroj: File:ECCAS.png. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 14 July 2011, last modified on 14 July 2011 [cit. 2011-08-15]. Dostupné z WWW: <<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:ECCAS.png>>.

6.3: Členové ECCAS

1. Angola
2. Burundi
3. Čad
4. Demokratická Republika Kongo
5. Gabon
6. Kamerun
7. Republika Kongo
8. Rovnicková Guinea
9. Středoafriická Republika
10. Svatý Tomáš a Princův ostrov

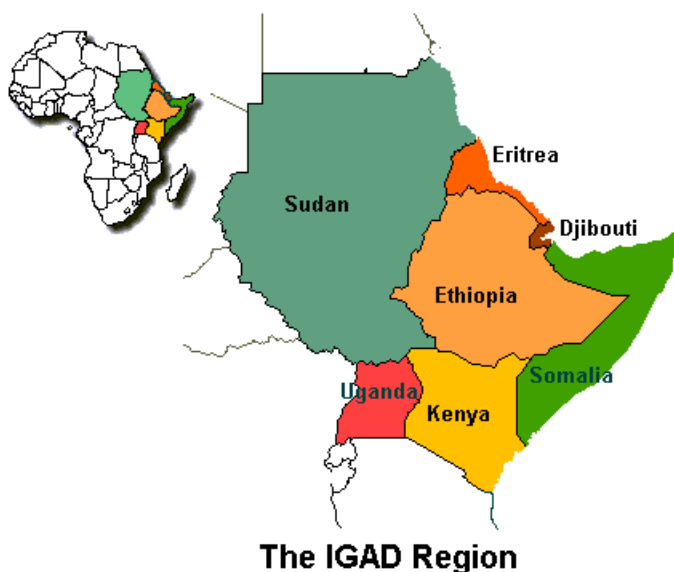
Příloha č. 7: IGAD

7.1: Znak IGAD

Zdroj: File:Igadseal.png. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2 April 2007, last modified on 19 March 2010 [cit. 2011-08-15]. Dostupné z WWW: <<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Igadseal.png>>.

7.2: Mapa IGAD

The IGAD Region

Zdroj: OSMAN, Harbi Yusuf. *Ceeagaag online* [online]. c2006 [cit. 2011-08-15]. IGAD Can Not Extend Term of Transitional Federal Parliament Harbi Yusuf Osman. Dostupné z WWW: <http://www.ceegaag.com/2011/Feb%202011/igad_can_not_extend_term_of_tran.htm>.

(pozn.: vzhledem k nedávnému oddělení Severního a Jižního Súdánu ještě nebyla dostupná mapa oblasti s vyznačením oddělených států. Jižní Súdán patrně zatím není členem organizace IGAD).

7.3: Členové IGAD

1. Džibuti
2. Etiopii
3. Keňu
4. Somálsko
5. Súdán
6. Ugandu

7. Eritrea (pozastavené členství)

Příloha č. 8: SADC

8.1: Znak SADC

Zdroj: NCUBE, Chris. *The Zimbabwean* [online]. 2011-06-16 [cit. 2011-08-15]. Centre. Dostupné z WWW: <<http://www.thezimbabwean.co.uk/news/africa/50153/centres-warning-at-zrp-tactics.html>>.

8.2: Mapa SADC

Zdroj: Datei:SADC-Staaten.png. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 17. Sep. 2006, last modified on 1. Aug. 2010 [cit. 2011-08-15]. Dostupné z WWW: <<http://de.wikipedia.org/wiki/Datei:SADC-Staaten.png>>.

8.3: Členové SADC

1. Angola
2. Botswana
3. Demokratická Republika Kongo
4. J.A.R
5. Lesotho
6. Madagaskar
7. Malawi
8. Mauricius
9. Mosambik
10. Namibie
11. Seychely
12. Svazijsko
13. Tanzanie
14. Zambie
15. Zimbabwe

Příloha č. 9: AMU (UMA)

9.1: Znak AMU

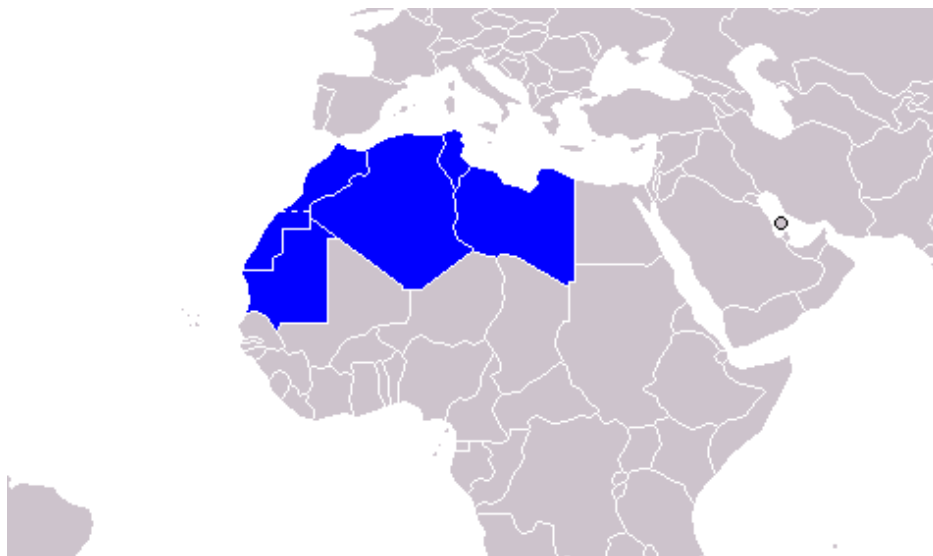
Zdroj: File:Emblem of Maghreb.svg. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 13 January 2009, last modified on 15:53, 12 January 2011 [cit. 2011-08-15]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Emblem_of_Maghreb.svg>.

9.2: Vlajka AMU

Zdroj: File:Flag of Maghreb.svg. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 7 January 2009, last modified on 1 March 2009 [cit. 2011-08-15]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Flag_of_Maghreb.svg>.

9.3: mapa AMU

Zdroj: *FRONAC : Français & Rapatriés Originaires du Nord de l'Afrique & Anciens Combattants* [online]. 2009-02-17 [cit. 2011-08-15]. Union du Maghreb arabe. Dostupné z WWW: <<http://fronac.unblog.fr/2009/02/17/union-du-maghreb-arabe/>>.

9.4: Členové AMU

1. Alžírsko
2. Libye
3. Maroko
4. Mauritánie
5. Tunisko

Příloha č. 10: WAEMU (UEMOA)

10.1: Znak WAEMU (UEMOA)

Zdroj: *Union Economique et Monétaire Ouest Africaine : Réussir Ensemble l'Intégration* [online]. c2010 [cit. 2011-08-15]. Historique de l'UEMOA. Dostupné z WWW: <http://www.uemoa.int/Pages/UEMOA/L_UEMOA/Historique.aspx>.

10.2: Mapa WAEMU (UEMOA)

Zdroj: File:Africa-countries-UEMOA.png. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 6 August 2005, last modified on 9 July 2011 [cit. 2011-08-15]. Dostupné z WWW: <<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Africa-countries-UEMOA.png>>.

10.3: Členové WAEMU (UEMOA)

1. Benin
2. Burkina Faso
3. Guinea-Bissau
4. Mali
5. Niger
6. Pobřeží slonoviny
7. Senegal
8. Togo

Příloha č. 11: Liga Arabských států

11.1: Emblém Ligy

Zdroj: File:Emblem of the Arab League.svg. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online].

St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 4 January 2009, last modified on 28 January 2011 [cit. 2011-08-15]. Dostupné z WWW:

<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Emblem_of_the_Arab_League.svg>.

11.2: Vlajka Ligy

Zdroj: *World Flag Database* [online]. c2011 [cit. 2011-08-15]. Arab League. Dostupné z WWW: <<http://www.flags.net/ARLE.htm>>.

11.3: Mapa Ligy

Zdroj: File:League of Arab States members.png. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 24 July 2008, last modified on 14 September 2008 [cit. 2011-08-15]. Dostupné z WWW: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:League_of_Arab_States_members.png>.

11.4: Členové Ligy

1. Alžírsko
2. Bahrajn
3. Džibuti
4. Egypt
5. Irák
6. Jemen
7. Jordánsko
8. Katar
9. Komory
10. Kuvajt
11. Libanon
12. Libye
13. Maroko
14. Mauritánie
15. Omán
16. Palestína
17. Saúdská Arábie
18. Somálsko
19. Spojené Arabské Emiráty
20. Súdán
21. Sýrie
22. Tunisko

11.4: Členové Ligy na Africkém kontinentu

1. Alžírsko
2. Džibuti
3. Egypt
4. Komor
5. Libye
6. Maroko
7. Mauritánie
8. Somálsko
9. Súdán
10. Tunisko